

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

**ПОЛІТИКА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА
МУНІЦИПАЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ**

Методичні рекомендації
з підготовки до семінарських занять, виконання індивідуальних
завдань та самостійної роботи для студентів спеціальності С2
«Політологія»

Київ 2025

УДК 323/352

П 50

Укладачі: Є.В. Перегуда, докт. політ. наук, проф.
С.Д. Місержи, канд. політ. наук, доц.

Рецензент: Корнієвський О.А., д-р політ. наук, професор

Відповідальний за випуск Є.В. Перегуда, д.п.н., проф.

Затверджено на засіданні кафедри політичних наук та історії,
протокол №3 від 15 жовтня 2025 р.

Політика регіонального розвитку та муніципальний менеджмент: Методичні рекомендації з підготовки до семінарських занять, виконання індивідуальних завдань та самостійної роботи для студентів спеціальності С2 «Політологія». Уклад. Є.В. Перегуда, С.Д. Місержи. Київ-Тернопіль: КНУБА, Ф-ОП Шпак В.Б., 2025. 71 с.

Подано компетентності, які мають набути студенти за підсумками вивчення дисципліни, та програмні результати навчання, зміст лекційного курсу, плани семінарських занять, тематику індивідуальних завдань та рекомендації з їх підготовки, методи контролю, питання підсумкового контролю, список рекомендованої літератури.

Призначено для студентів спеціальності «Політологія».

© КНУБА, 2025

ЗМІСТ

Загальні положення.....	3
Мета та завдання навчальної дисципліни	5
Методи навчання.....	8
Зміст лекційного курсу	10
Плани семінарських занять	17
Вимоги до індивідуальних завдань для студентів денної та контрольних робіт для студентів заочної форми навчання. Тематика індивідуальних завдань та контрольних робіт.....	30
Розподіл годин самостійної роботи здобувачів.....	33
Модульно-рейтингова система оцінювання знань	34
Питання модульного та підсумкового контролю.....	38
Методичне забезпечення	40
Інформаційні ресурси	71

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Навчальна дисципліна «Політика регіонального розвитку та муніципальний менеджмент» є важливою складовою політологічної освіти. Вона зосереджена на вивченні державної політики щодо розвитку регіонів, а також функціонуванні політичних процесів та явищ на рівні субнаціональних регіонів та на локальному рівні. Державна політика щодо розвитку регіонів є вагомим чинником політичних процесів в країні загалом.

Останні десятиліття багатьом соціальним наукам, в тому числі політології, властивий так званий просторовий поворот. При цьому йдеться не лише про географічну, а про соціальну детермінацію поняття простору. Вивчення соціального простору стає наслідком досліджень у багатьох галузях людського знання – географії, економіки, соціології, державного управління, психології тощо.

Оскільки поняття регіону в політології та інших науках вживається щодо територіальних одиниць багатьох рівнів – не лише субнаціонального, а й міжнародного, його вивчення доцільно розмежувати. Вивченню геополітичних регіонів присвячена навчальна дисципліна «Міжнародні відносини та світовий політичний процес», в той час як дисципліна «Політика регіонального розвитку та муніципальний менеджмент» зосереджується на регіонах субнаціонального та нижчих рівнів.

Зміст дисципліни передбачає опанування сучасних концепцій просторового розвитку, понятійного апарату регіональної політики, основних інститутів у сфері управління регіонами та містами. Крім загальнотеоретичних положень, увага приділяється вивченню світового та вітчизняного досвіду реалізації політики регіонального розвитку, особливостей розвитку окремих регіонів України.

Згідно з навчальним планом, основними методами навчання є лекції, семінарські заняття, виконання індивідуального завдання, яке має продемонструвати ступінь опанування студентами знань зі сфери державної регіональної політики та місцевого самоврядування, набуття вмінь та навичок щодо їх аналізу, розбудови тощо. Підсумковою формою контролю з дисципліни є іспит.

Робоча програма дисципліни узгоджується зі Стандартом набуття освіти за спеціальністю С2 «Політологія» (бакалаврський рівень), затвердженим Міністерством освіти і науки України, та ОП «Політологія», затвердженою Вченою Радою КНУБА.

Методичні рекомендації містять мету вивчення, компетентності, які має здобути студент, програмні результати навчання, зміст курсу, структурований за модулями, тематику семінарських занять, вимоги до виконання індивідуального завдання, шкалу оцінювання знань, вмінь та навичок студента, роз'яснення інших аспектів організації освітнього процесу, питання модульного та підсумкового контролю, список навчально-методичного забезпечення, джерел та літератури для підготовки до семінарських занять та виконання індивідуального завдання. Абсолютну більшість позицій зі списку розміщено на Освітньому сайті КНУБА за адресою <http://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=3115> або ж за цією адресою містяться посилання на ці джерела та літературу в інтернеті. Також методрекомендації містять основні положення щодо політики академічної доброчесності та політики відвідуваності занять.

Важлива роль при вивченні дисципліни відводиться самостійній роботі студентів, зокрема виконанню індивідуального завдання. У виданні наведений орієнтовний перелік тем індивідуальних завдань. Перелік не є вичерпним. Студенти можуть запропонувати власні теми, виходячи з інтересів своєї наукової роботи.

Індивідуальне завдання може бути виконане у різних формах. Зокрема, студенти можуть це зробити у вигляді реферату. Він повинен мати обсяг від 18 до 24 сторінок машинописного тексту. Реферат включає план, відповідно до плану зміст, основні висновки і список літератури. Список літератури може складатися за алфавітом, за тематикою або за порядком згадування літератури в тексті. Водночас індивідуальне завдання може бути виконане в інших формах, наприклад, Power Point. В цьому разі обсяг роботи визначається індивідуально – залежно від теми.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни полягає в оволодінні сучасними теоріями просторового розвитку суспільства, знаннями основних інститутів у сфері державного управління регіонами та у сфері розвитку місцевого самоврядування, існуючими концепціями та особливостями політики регіонального розвитку, формуванні вмінь та навичок щодо аналізу та формування регіональної політики.

Компетентності здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти

Код	Зміст компетентності
Інтегральна компетентність	
ІК	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки.
Загальні компетентності	
ЗК 4	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
ЗК 6	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК 8	Здатність ухвалювати рішення та діяти дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.
Фахові компетентності	
СК 6	Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
СК 7	Здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.
СК 9	Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефаківців
Додаткові фахові компетентності	
ДСК 1	Здатність до поглибленого розуміння тенденцій політичного розвитку, передбачення його наслідків, вироблення рекомендацій для політичного керівництва та забезпечення реалізацій цих рекомендацій в політичному управлінні.

ДСК 3	Здатність до розробки рекомендацій щодо формування планів розвитку населених пунктів, просторового планування та забудови міст.
-------	---

Програмні результати здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти

Код	Програмні результати
ПРН 3	Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.
ПРН 6	Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності.
ПРН 12	Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
ПРН 13	Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні
ДПРН03	Вміти розробляти рекомендації щодо формування планів розвитку населених пунктів, просторового планування та забудови міст.

За підсумками вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- основні теорії просторового розвитку суспільства;
- категоріально-понятійний апарат регіональної політики;
- основні складові територіального та адміністративно-територіального устрою суспільства;
- поняття форми державного устрою, її типологію та особливості реалізації у різних країнах;
- поняття політики регіонального розвитку, сучасні її концепції, основні її напрями та механізми;
- нормативно-правові та організаційно-правові засади політики регіонального розвитку в Україні;
- поняття місцевого самоврядування, його концепції та моделі;
- нормативно-правові та організаційно-правові засади розвитку місцевого самоврядування в Україні;
- форми делегування повноважень у сфері управління регіонами, сутність явища децентралізації управління;
- особливості реалізації політики децентралізації в Україні;
- сутність понять регіональної та локальної ідентичності, їх співвідношення з національною ідентичністю, ролі у національному та регіональному розвитку країни;
- особливості участі громадянського суспільства у формуванні політики регіонального розвитку та місцевого самоврядування;

- особливості формування регіональних еліт в Україні, їх роль у процесах формування регіональної політики та розвитку місцевого самоврядування;

- теоретичні засади муніципального менеджменту та особливості його реалізації;

- джерела корупційних ризиків та особливості запобігання та протидії корупції на регіональному та локальних рівнях;

вміти:

- чітко демонструвати знання у сфері регіональної політики та місцевого самоврядування;

- визначати своє ставлення до явищ регіональної політики та розвитку місцевого самоврядування в Україні;

- прогнозувати розвиток регіональної політики, визначати основні проблемні питання у сфері управління регіонами;

- формувати рекомендації щодо вдосконалення інститутів у сфері управління регіонами, напрямів та механізмів реалізації регіональної політики;

- визначати форми державного устрою конкретної держави;

- визначати стратегічні напрями розвитку муніципальних утворень, методи реалізації заходів їх розвитку;

- розробляти рекомендації та пропозиції до антикорупційних програм місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Вивчення курсу здійснюється у формі лекцій, семінарських занять, самостійної роботи студентів над першоджерелами та навчально-методичною літературою, виконання індивідуальних завдань (курскових робіт), модульного контролю, складання іспиту.

Лекція як провідна організаційна форма освітнього процесу вводить в предметне поле політології, знайомить з найбільш важливими проблемами сучасної політичної науки (світової та вітчизняної), забезпечує системність знань. Наявність конспекту лекцій допоможе студентам здобути цілісні знання з опорою на новітні досягнення світової та вітчизняної соціогуманітарної науки. Викладач постійно оновлює, доопрацьовує, систематизує лекційний матеріал, подає його в навчально-орієнтованій інтерпретації.

Семінарське заняття – колективна форма аудиторних занять, активний метод перевірки знань, якому передують лекція і самостійне опрацювання студентами першоджерел, посібників, підручників, поточних публікацій в друкованих та електронних ЗМІ, власного конспекту лекцій. Під час семінарів студенти виступають з підготовленими доповідями, беруть участь в обговоренні інших доповідей (дискусії), формують запитання, виступають з рецензіями, висловлюють власні оцінки, погляди, демонструють вміння та навички політологічного аналізу новітніх політичних процесів та явищ.

Для підготовки кожної теми семінарів студентам пропонується список рекомендованої літератури, опрацювання якої дозволить ґрунтовно опанувати відповідну проблематику. Рекомендованою літературою можна скористатися на Освітньому сайті КНУБА, в читальному залі бібліотеки КНУБА, в навчально-методичному кабінеті кафедри політичних наук та історії. Крім того, бібліотека та навчально-методичний кабінет володіють розгалуженими фондами періодичних видань, ознайомлення з якими допоможе студентам актуалізувати отримані політологічні знання, зокрема вникнути в український політичний вимір.

Під час роботи на семінарі студенти повинні продемонструвати свої вміння вільно оперувати засвоєним понятійно-категоріальним апаратом з політології.

Високу оцінку студент отримує тоді, коли системно логічно висвітлює навчальну проблему своїми словами, користуючись власним конспектом та відповідними записами.

Перші доповіді з питань семінару варто розраховувати на 10 -15 хв., як правило, з трибуни перед аудиторією. Подальше обговорення доповіді включає такі форми участі в семінарі: доповнення, запитання, зауваження, побажання, розгорнута оцінка. Регламент участі в обговоренні доповіді – до 5 хв.

В разі організації освітнього процесу онлайн лекції, семінарські заняття проводяться на платформі Microsoft Teams. Викладач формує відповідну команду, для чого кожен студент повинен мати адресу корпоративної пошти КНУБА. Навчальні матеріали розміщуються в Microsoft Teams, а також на Освітньому сайті КНУБА.

Консультації з дисципліни проводяться керівником курсу щотижнево. Графік доводиться до студентів на початку вивчення дисципліни.

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

МОДУЛЬ 1. БАЗОВІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретичні засади дослідження регіональної політики

Тема 1. Політична регіоналістика як наука та навчальна дисципліна.

Просторовий поворот (spatial turn) у соціальних науках. Основні теорії просторового розвитку суспільства. Концепції соціального простору (П.Бурдьйо, А.Лефевр). Концепція регіональної економіки (В.Айзард). Концепція постсуверенітету (М.Кітлінг). Концепції центр-периферійних відносин (Е.Валерстайн, С.Роккан, Е.Шилз). «Простір потоків» М.Кастельса. Концепції федератизму (Д.Елейзер, Р.Уотс). Теорія лояльності А.Хіршмана.

Сучасний стан регіональних досліджень в Україні: історики (Я.Верменич), економісти (М.Долішній, З.Варналій, Я.Жаліло), юристи (М.Баймуратов, О.Батанов, С.Давтян, В.Дерець, В.Кампо, О.Мельничук, Т.Проценко та ін.), політологи (Р.Безсмертний, А.Бережа, М.Їжа, А.Коваленко, С.Коч, І.Кресіна, О.Кукарцев, В.Малиновський, Л.Нагорна, С.Наумкіна, А.Некряч, Т.Панченко, С.Римаренко, О.Стойко, Т.Татаренко, М.Токар, В.Токовенко, Ю.Узун та ін.), представники державного управління (Т.Безверхнюк, О.Бориславська, В.Борденюк, В.Вакуленко, Н.Васильєва, О.Васильєва, М.Дацишин, В.Керецман, В.Куйбіда, П.Надолішній, Н.Нижник, В.Олуйко, М.Пухтинський, В.Ребкало, С.Романюк, С.Серьогіна, О.Сушинський, А.Ткачук та ін.).

Основні напрями регіональних досліджень: регіонознавство, регіонологія, регіональна наука, політична географія, політична регіоналістика.

Політична регіоналістика: об'єкт, предмет, методи. Політичні інститути, системи, процеси, культура поведінки, еліти, комунікації крізь призму регіональних досліджень. Принципи територіальної диференції та локалізації. Загальнонаукові, політологічні, економічні методи регіональних досліджень. Прикладне значення політичної регіоналістики.

Понятійний апарат політичної регіоналістики. Загальнонаукові поняття, поняття суміжних дисциплін, політологічні поняття. Поняття

регіону: плюралізм підходів. Типологія регіонів. Поняття регіоналізації, її моделі. Ризики регіоналізації. Поняття регіоналізму. Регіональний розвиток.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Адміністративно-територіальні рамки регіональної політики

Тема 2. Територіальний устрій суспільства та держави.

Територіальна організація суспільства: теоретичні засади та понятійний апарат. Базові концепти при дослідженні простору: положення, напрям, відстань. Тиск місця. Атрибути територіального об'єкта. Напрями вивчення території. Концепція балансу «центр-регіони». Ієрархічні рівні. Теорія місця та його ролі в політиці Дж.Егнью.

Адміністративно-територіальний устрій. Чинники адміністративно-територіального устрою. Принципи морфології адміністративно-територіального устрою. Рівні адміністративно-територіального устрою. Адміністративно-територіальні одиниці. Несиметричний адміністративно-територіальний устрій. Типи столичності.

Особливості територіального устрою та адміністративно-територіального устрою в Україні. Одиниці територіального устрою, їх визначення. Сучасна система адміністративно-територіального устрою України. Основні проблеми адміністративно-територіального устрою України.

Форма державного устрою. Унітарні та федеративні держави: основні відмінності. Ознаки унітарної держави. Україна як унітарна держава. Дослідження федералізму. Принцип федератизму. Концепції суверенітету федеративних держав. Концепції федералізму (дуалістичний, кооперативний, технократичний, конкурентний). Зрушення від концепту суверенітету до концепції юрисдикції. Суб'єкти федерації. Принципи утворення федерацій. Типологія федерацій.

Автономії. Сутність автономізму. Типологія автономій. Чинники формування автономій.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Організаційні засади регіональної політики

Тема 3. Організаційні засади державного регіонального управління.

Поняття державного управління регіонами.

Суб'єкти державної регіональної політики та їх компетенція. Територіально-політичний контроль на національному рівні. Президент, уряд, центральні органи виконавчої влади в системі формування та реалізації регіональної політики. Допоміжні органи.

Організаційна структура державного управління регіонами в Україні. Місцеві державні адміністрації та територіальні органи центральних органів виконавчої влади. Інші агенти центрального уряду в регіонах.

Зміни в організаційному механізмі державного управління регіонами в умовах війни з РФ. Військові адміністрації

Тема 4. Місцеве самоврядування.

Місцеве самоврядування як інститут. Компетенція місцевого самоврядування. Суб'єкти правових відносин. Джерела права місцевого самоврядування. Принципи місцевого самоврядування. Функції місцевого самоврядування. Способи наділення місцевого самоврядування повноваженнями. Групи повноважень місцевого самоврядування. Методи реалізації повноважень. Організаційні форми здійснення місцевого самоврядування в Україні. Система органів місцевого самоврядування. Територіальна громада. Контроль держави за місцевим самоврядуванням.

Концепції та моделі місцевого самоврядування. Державницька, громадська, господарська концепції, концепція муніципального дуалізму. Моделі місцевого самоврядування: англосаксонська, континентальна, іберійська, скандинавська. Модель місцевого самоврядування в Україні.

Ресурсна база місцевого самоврядування. Матеріальна та фінансова основа місцевого самоврядування. Власні доходи в структурі доходів муніципалітетів. Видатки місцевих бюджетів та їх розмежування.

Тенденції реформ у сфері місцевого самоврядування в різних країнах.

Організаційні зміни в умовах воєнного стану. Інститут військових адміністрацій населених пунктів.

Органи самоорганізації населення.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Регіональна та локальна ідентичності

Тема 5. Регіональна та локальна ідентичності.

Поняття ідентичності, самоідентичності та ідентифікацій. Багатошаровість ідентифікацій. Локальна ідентичність, її функції, чинники та механізми формування. Регіональна ідентичність. Механізми її формування. Політичні аспекти регіональної ідентичності. Співвідношення регіональної та локальної ідентичності з національною ідентичністю. Особливості формування регіональної та локальної ідентичності в Україні.

МОДУЛЬ 2. НАПРЯМИ ТА МЕХАНІЗМИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5. Політика регіонального розвитку

Тема 6. Механізми політики регіонального розвитку.

Управління як суспільне явище. Мета, об'єкти управління. Суб'єкти управління. Концепції державного управління. Методи управління.

Поняття регіональної політики. Державна регіональна політика. Regional policy та regional politics. Баланс відносин «центр-регіони». Форми реалізації регіонального інтересу. Інструменти регіональної політики. Регіональне втручання (регіональна участь). Складові регіональної політики. Методологічні підходи до аналізу регіональної політики.

Види регіональної політики за критерієм впливу на регіональне середовище. Інтравертність та екстравертність регіональної політики. Стратегія регіональної політики. Завдання регіональної політики в економічній, політичній, культурній сферах. Принципи регіональної політики. Проблема співвідношення економічного та соціального розвитку. Збалансованість розвитку регіону. Принцип субсидіарності. Пріоритети регіональної політики в Україні.

Політика регіонального розвитку та її механізми. Поняття регіонального розвитку. Політика регіонального розвитку. Чинники розвитку регіонів. Основні теорії регіонального розвитку. Механізми державного регулювання розвитку регіонів. Система цілей стратегічного планування регіонального розвитку. Інститут бюджетної політики та міжбюджетних відносин. Програмно-цільовий відхід та проблемні питання його ефективності. Програми регіонального розвитку. Міжбюджетні трансферти, субвенції місцевим бюджетам. Базова та реверсна дотації. Секторальна бюджетна підтримка.

Державний фон регіонального розвитку. Механізми управління транспортною інфраструктурою. Спеціальні економічні зони. Регіональна інноваційна система. Угоди регіонального розвитку між Кабінетом Міністрів України та облдержадміністраціями/облрадами. Агенції регіонального розвитку. Транскордонне співробітництво. Стратегія регіонального розвитку України та регіональні стратегії регіонального розвитку. Плани заходів з реалізації стратегій регіонального розвитку. Моніторинг та оцінювання політики регіонального розвитку.

Політика регіонального розвитку в Європейському Союзі. Керівні принципи сталого просторового розвитку. Чинники регіонального розвитку. Базові принципи регіонального розвитку. Тенденції політики регіонального розвитку. Інститути та інституції регіонального розвитку. Підходи до оцінки регіональної політики.

Особливості стратегічного регіонального/просторового планування. Фундаментальні цілі. Вимоги до планування на місцевому рівні. Принципи планування. Інституції системи регулювання планування територій.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6. Політика децентралізації

Тема 7. Децентралізація в Україні та інших країнах.

Типологія децентралізації. Деволюція, деконцентрація, децентралізація, приватизація. Види децентралізації: політична, адміністративна, економічна, фінансова, фіскальна, культурна тощо.

Світовий досвід децентралізації. Укрупнення муніципалітетів. Децентралізація у Франції. Регіональні реформи в Польщі.

Децентралізація в Україні: основні напрями, нормативно-правова база, механізми, етапи, результати, уроки. Перспективи децентралізації в умовах воєнного стану та після його скасування. Міжнародна допомога розвитку процесів децентралізації.

Політика децентралізації в Україні. Причини її інтенсифікації у 2014-2021 рр. Нормативно-правова база політики децентралізації. Основні напрями політики децентралізації. Ризики та загрози в процесі децентралізації. Спроможна територіальна громада. Власні та делеговані повноваження територіальних громад. Інститут старост. Співробітництво територіальних громад. Реформа адміністративно-територіального устрою 2020 р. Зміцнення бюджетів територіальних громад. Недоліки фінансової децентралізації. Інститут префектів.

Впровадження земель сільгосппризначення в ринковий обіг в контексті політики децентралізації. Деякі підсумки та уроки політики децентралізації в Україні.

Тема 8. Регіональне/просторове планування.

Принципи та особливості стратегічного регіонального/просторового планування. Організаційні засади стратегічного регіонального/просторового планування.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 7. Запобігання та протидія корупції на регіональному та локальному рівнях

Тема 9. Антикорупційна політика на регіональному та локальному рівнях.

Особливості запобігання та протидії корупції в сфері регіональної політики та місцевого самоврядування. Джерела корупційних ризиків на локальному рівні. Антикорупційна політика держави щодо органів місцевого самоврядування. Антикорупційні програми органів місцевого самоврядування. Участь громадських організацій в подоланні корупції на локальному рівні.

МОДУЛЬ 3. МУНІЦИПАЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 8. Муніципальний менеджмент: публічно-управлінські аспекти

Тема 10. Теоретичні засади муніципального менеджменту.

Понятійний апарат (муніципальне управління, муніципальний менеджмент, муніципальне утворення та його структурні елементи, муніципальне господарство, муніципальні фінанси, муніципальна власність тощо). Суб'єкти муніципального управління. Муніципальні послуги, їх класифікація. Методи надання послуг. Функції муніципального менеджменту. Стратегічне управління. Цикл стратегічного управління. Типи стратегій. Структура стратегічного плану. Етапи стратегічного планування. Ситуаційне управління. Кадровий менеджмент та його складові.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 9. Муніципальний менеджмент: політичні аспекти

Тема 11. Міське самоврядування.

Місто як населений пункт. Типологія міст в Україні. Структура органів управління містом. Житлово-комунальне господарство та управління ним. Поняття муніципальної політики. Палітра соціальних інтересів. Джентрифікація та інклюзивність у міському розвитку. Тенденції планування та забудови міст.

Тема 12. Громадянське суспільство та регіональна політика

Форми локальної демократії. Місцеві вибори та референдуми. Еволюція системи виборів органів місцевого самоврядування в Україні. Інші інститути локальної демократії (збори громадян, громадські слухання, петиції та ін.).

Органи самоорганізації населення. Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків.

Громадські організації у сфері регіональної політики та місцевого самоврядування. Асоціації органів місцевого самоврядування. Регіональні еліти в Україні.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ 1. БАЗОВІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретичні засади дослідження регіональної політики

Тема 1. Політична регіоналістика як наука та навчальна дисципліна.

Семінарське заняття 1-2 (4 год.)

План

1. Теорії просторового розвитку суспільства.
 2. Полідисциплінарність регіональних досліджень. Основні їх напрями.
 3. Політична регіоналістика: об'єкт, предмет, методи.
 4. Стан розвитку регіональних досліджень в Україні.
 5. Категоріально-понятійний апарат політичної регіоналістики.
- Поняття регіону, регіоналізації, регіоналізму, регіонального розвитку.

Контрольні питання та завдання

В чому суть просторового повороту в соціальних науках наприкінці XIX – на початку XX ст.?

Як Ви розумієте поняття «соціального простору»? Проаналізуйте ідеї П.Бурдьо, А.Лефевра та інших представників французької соціології.

Охарактеризуйте погляд С.Роккана на відносини центру та периферії?

Що означає поняття «простору потоків» згідно з концепцією М.Кастельса?

Охарактеризуйте внесок українських вчених в регіональні дослідження.

Як співвідносяться між собою такі напрями регіональних досліджень як регіонознавство, регіональна наука, політична географія, політична регіоналістика?

В чому полягає полідисциплінарність регіональних досліджень?

Охарактеризуйте специфіку об'єкту та предмету політичної регіоналістики.

Наведіть типологію термінів, які використовуються в політичній регіоналістиці.

Дайте визначення поняття «регіон». В чому специфіка його розуміння в політичній регіоналістиці.

Що означає поняття «регіоналізації»? Які її форми виділяються?

Як Ви розумієте поняття «регіоналізму» та «нового регіоналізму»?

Підготуйте презентацію однієї з праць теоретиків регіональних досліджень за завданням викладача семінарського заняття.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Адміністративно-територіальні рамки регіональної політики

Тема 2. Територіальний устрій суспільства та держави.

Семінарське заняття 3-4 (4 год.)

План

1. Теоретичні засади та понятійний апарат територіальної організації суспільства. Атрибути територіального об'єкта. Концепція балансу «центр-регіони».
2. Адміністративно-територіальний устрій: чинники, принципи, рівні.
3. Поняття адміністративно-територіальної одиниці.
4. Адміністративно-територіальні одиниці в ЄвроСоюзі.
5. Особливості територіального устрою та адміністративно-територіального поділу в Україні.
6. Форма державного устрою. Унітарні держави.
7. Принцип федератизму та концепції федералізму.
8. Сутність автономізму. Типологія автономій.

Семінарське заняття 5 (2 год)

Тестування по темах 1 і 2.

Контрольні питання

Охарактеризуйте концепції аналізу територіальної організації суспільства.

За якими атрибутами оцінюють об'єкти територіальної організації суспільства?

Проаналізуйте ієрархічні рівні територіальної організації суспільства?

Як Ви розумієте положення Дж.Егнью про те, що в кожному місці відбуються суспільно-політичні процеси різних рівнів?

Наведіть чинники адміністративно-територіального поділу.

Як Ви розумієте поняття «рівнів адміністративно-територіального поділу»?

Охарактеризуйте поняття адміністративно-територіальної одиниці.

Охарактеризуйте основні адміністративно-територіальні одиниці в Європейському Союзі.

Що означає поняття «асиметричного адміністративно-територіального поділу»? В чому проявляється асиметричність?

Охарактеризуйте рівні та основні одиниці територіального устрою та адміністративно-територіального поділу України.

Які недоліки адміністративно-територіального устрою України виділяють вчені?

Що означає поняття форми державного устрою?

Які форми державного устрою Ви знаєте? Наведіть приклади країн.

Охарактеризуйте суть принципу федератизму.

В чому полягає основна відмінність унітарних та федеративних держав?

Наведіть докази на користь твердження про Україну як унітарну державу.

Наведіть типологію автономій. В чому сутність кожного з її типів?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Організаційні засади регіональної політики

Тема 3. Організаційні засади державного регіонального управління.

Самінарське заняття 6

План

1. Державна регіональна політика: сутність, принципи, інструменти.
2. Президент України, парламент та уряд при формуванні регіональної політики.

3. Місце та роль центральних органів виконавчої влади у формуванні регіональної політики.
4. Місцеві органи виконавчої влади.
5. Територіальні органи центральних органів виконавчої влади.

Семінарське заняття 7 (2 год.)

Тестування по темі 3.

Контрольні питання та завдання

В чому полягали причини переходу від концепції управління М.Вебера до концепції «нового державного управління» та надалі «гарного урядування»?

Дайте визначення поняттю «державна регіональна політика».

Які показники характеризують співвідношення «центр-регіони»?

Які форми використовують регіони для представлення своїх інтересів на національному рівні?

Хто є суб'єктом регіональної політики?

Охарактеризуйте інструменти регіональної політики.

В чому полягає стратегія регіональної політики?

Наведіть завдання регіональної політики у різних сферах суспільного життя.

В чому полягають принципи регіональної політики?

Що означає принцип субсидіарності?

Який нормативний акт регламентує принципи регіональної політики в Україні?

В чому полягають підходи до оцінки ефективності регіональної політики?

Який центральний орган виконавчої влади України є уповноваженим органом з координації регіональної політики? В чому полягає його компетенція?

Охарактеризуйте палітру міжвідомчих та допоміжних органів у сфері регіональної політики?

В чому полягає політичний зміст регіональної політики?

Які механізми взаємодії між місцевими державними адміністраціями та територіальними органами центральних органів виконавчої влади?

Охарактеризуйте схему відповідальності, підконтрольності та підзвітності місцевих державних адміністрацій перед центральними органами державної влади.

Сформууйте ієрархічну структуру органів державного управління регіонами у вигляді схеми.

Як Ви розумієте явище функціонального дуалізму державного управління на територіальному рівні?

В чому полягають завдання військових адміністрацій регіонів та населених пунктів?

Тема 4. Місцеве самоврядування.

Семінарське заняття 8-9 (4 год.)

План

1. Місцеве самоврядування як інститут: сутність, компетенція, джерела права, принципи, функції, повноваження та методи їх реалізації.

2. Моделі місцевого самоврядування в країнах світу

3. Організаційні форми місцевого самоврядування в Україні.
Модель місцевого самоврядування в Україні.

4. Матеріальна та фінансова основа місцевого самоврядування.

5. Тенденції реформ у сфері місцевого самоврядування в різних країнах.

Контрольні питання

Охарактеризуйте поняття місцевого самоврядування згідно з Європейською хартією місцевого самоврядування та з Конституцією України.

Як Ви розумієте поняття «місцеві справи»?

Охарактеризуйте систему джерел права місцевого самоврядування.

В чому полягають принципи місцевого самоврядування?

Поясніть відмінності між державницькою та громадівською концепцією місцевого самоврядування.

Які існують моделі місцевого самоврядування? Наведіть приклади країн.

Яка модель місцевого самоврядування існує в Україні?

Що означає поняття статуту територіальної громади?

Які існують способи наділення місцевого самоврядування повноваженнями?

Охарактеризуйте структуру системи місцевого самоврядування в Україні.

Проаналізуйте поняття територіальної громади.

Яке Ваше ставлення до принципу делегування повноважень в реалізації регіональної політики в Україні?

В чому полягають завдання та форми контролю за місцевим самоврядуванням з боку держави?

Охарактеризуйте складові ресурсів місцевого самоврядування.

В чому полягають проблеми ресурсного забезпечення місцевого самоврядування?

В чому полягають тенденції реформ місцевого самоврядування в різних країнах світу?

Змістовий модуль 4. Регіональна та локальна ідентичності

Тема 5. Регіональна та локальна ідентичності.

Семінарське заняття 10 (2 год.)

План

1. Ідентичність як багатошарове явище.
2. Регіональна та локальна ідентичність, чинники їх формування та функції.
3. Співвідношення регіональної та локальної ідентичностей з національною.

Контрольні питання

Що означають поняття ідентичності та самоідентифікації?

Як Ви розумієте поняття багатошаровості політичної ідентичності?

Що означає поняття множинності групової свідомості?

Чим відрізняються між собою регіональна та локальна ідентичність з точки механізмів їх формування та ролі у політичних процесах?

Які елементи регіональної ідентичності виокремлюють П.Франкенберг та Й.Шубауер?

Охарактеризуйте функції регіональної та локальної ідентичності.

Виокреміть сценарії співвідношення регіональної та національної ідентичності.

Охарактеризуйте співвідношення національної та регіональної ідентичності населення різних регіонів України.

Що означає поняття «фронтиру»?

МОДУЛЬ 2. НАПРЯМИ ТА МЕХАНІЗМИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Змістовий модуль 5. Політика регіонального розвитку

Тема 6. Механізми політики регіонального розвитку

Семінарське заняття 11-12 (4 год.)

План

1. Поняття регіонального розвитку та концептуальні підходи.
2. Поняття політики регіонального розвитку: сутність, принципи, механізми, стратегування, моніторинг та оцінювання.
3. Політика регіонального розвитку в Європейському Союзі. Тенденції становлення у ХХІ ст.
4. Політика регіонального розвитку в Україні: нормативноправова база, організаційні засади, рівні реалізації.
5. Складові державних стратегій регіонального розвитку України: цілі, пріоритети, завдання.
6. Інструменти управління регіональним розвитком в Україні.
7. Особливості стратегічного регіонального/просторового планування.

Семінарське заняття 13 (2 год.)

Тестування по темах 4 та 6.

Контрольні питання та завдання

Що означає поняття регіонального розвитку?

Проаналізуйте чинники розвитку регіонів.

Які принципи регіонального розвитку закладені в документах ЄС?

На що спрямована політика регіонального розвитку?

Які концептуальні підходи лежать в основі політики регіонального розвитку? Як вони еволюціонували протягом останніх десятиліть?

В чому полягає завдання стратегування регіонального розвитку?

Що представляє план заходів з реалізації стратегії регіонального розвитку?

Чому моніторинг та оцінювання є важливими складовими регіонального розвитку?

Як змінились пріоритети та підходи до політики регіонального розвитку в Євросоюзі за останні два десятиліття?

Охарактеризуйте нормативну структуру політики регіонального розвитку в Україні.

В чому полягають механізми політики регіонального розвитку?

В чому розходження між дотаціями та субвенціями як видами міжбюджетних трансфертів?

Чим розрізняються базові та реверсні дотації?

В чому сутність програмно-цільового підходу?

В чому полягає механізм секторальної підтримки регіонального розвитку?

Які функції Державного фонду регіонального розвитку?

Як цифрові технології вдосконалюють політику регіонального розвитку?

В чому полягає роль агентств регіонального розвитку? Оцініть ступінь їх ефективності.

Чому у 2024 р. виникла необхідність затвердження нової редакції Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр.? В чому полягали новації?

Складіть таблицю відмінностей цілей, пріоритетів та інструментів державних стратегій регіонального розвитку на 2015-2020 рр. та 2021-2027 рр.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6. Політика децентралізації

Тема 7. Децентралізація в Україні та інших країнах

Семінарське заняття 14-15 (4 год.)

План

1. Понятійний апарат делегування повноважень: деволюція, деконцентрація, децентралізація, приватизація.
2. Види децентралізації: політична, адміністративна, економічна, фінансова, бюджетна, фіскальна, культурна. Їх сутність.
3. Світовий досвід децентралізації. Політика укрупнення громад в країнах ЄС.
4. Політика децентралізації в Україні:
 - а) причини інтенсифікації після 2014 р.;
 - б) нормативно-правова база;
 - в) основні напрями;

- г) формування спроможних територіальних громад;
 - д) адміністративно-територіальна реформа 2020 р.;
 - е) нові органи місцевого самоврядування (старости та ін.);
 - є) співробітництво територіальних громад;
 - з) земельна реформа в контексті політики децентралізації;
 - і) проміжні підсумки та уроки політики децентралізації.
5. Вивчення кейсів децентралізації в Україні та інших країнах.
6. Дорожня карта децентралізації на повоєнний період.

Семінарське заняття 16 (2 год.)

Тестування по темі 7.

Контрольні питання

Що означає поняття «деволюції»?

Наведіть типологію децентралізаційних процесів.

Чим поняття «децентралізації» відрізняється від поняття «деконцентрації»?

В чому полягають відмінності політичної та адміністративної децентралізації?

Проаналізуйте форми фінансово-бюджетної децентралізації.

Сформулюйте своє ставлення до явища культурної децентралізації.

Чому укрупнення муніципалітетів стало основою децентралізації в багатьох країнах?

Охарактеризуйте основні напрями політики децентралізації у Франції від 1980-тих років.

Що означає поняття спроможної територіальної громади?

Проаналізуйте основні етапи децентралізації в Україні.

В чому полягають причини інтенсифікації політики децентралізації в Україні після 2014 р.?

Охарактеризуйте нормативно-правову базу політики децентралізації в Україні в 2014-2021 рр.

Назвіть основні напрями політики децентралізації в 2014-2021 рр.

Охарактеризуйте процес створення об'єднаних територіальних громад.

Проаналізуйте інститут старост.

Чому співробітництво територіальних громад є одним з напрямів децентралізації?

Як еволюціонував адміністративно-територіальний поділ після Революції Гідності?

Чому введення земель сільгосппризначення в ринковий обіг стало елементом політики децентралізації?

В чому полягають досягнення та недоліки фінансової децентралізації?

Що означає поняття «префектів»?

Які заходи з децентралізації заплановані Дорожньою картою на повоєнний період?

Тема 8. Регіональне/просторове планування.

Семінарське заняття 17 (2 год.)

План

1. Принципи та особливості стратегічного регіонального/просторового планування.

2. Організаційні засади стратегічного регіонального/просторового планування в Україні.

Контрольні питання

Якими документами регламентується просторове планування територіальних громад, районів, областей?

Як впливає політика децентралізації на просторове планування громад?

Охарактеризуйте внесок різних органів влади в регіональне/просторове планування.

Як вплинула війна на процес просторового планування в Україні?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 7. Запобігання та протидія корупції на регіональному та локальному рівнях

Тема 9. Антикорупційна політика на регіональному та локальному рівнях.

Семінарське заняття 18 (2 год.)

План

1. Джерела корупційних ризиків на локальному та регіональному рівні.

2. Антикорупційна політика держави щодо органів місцевого самоврядування.

3. Антикорупційні програми органів місцевого самоврядування.

4. Участь громадських організацій в подоланні корупції на локальному рівні.

Контрольні питання

Як вплинули процеси децентралізації влади на корупційні ризики на регіональному та локальному рівні? Наведіть приклади з України та Франції.

Які нормативно-правові акти регламентують антикорупційну політику щодо місцевих влад?

Проаналізуйте організаційні засади антикорупційної політики держави щодо місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Охарактеризуйте типову структуру антикорупційних програм місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Чи сприяють цифрові технології більш ефективному запобіганню та протидії корупційних правопорушень?

Наведіть приклади громадських організацій, які спеціалізуються на протидії корупції в місцевих органах влади.

Якою є роль міжнародних структур у подоланні корупції в Україні?

МОДУЛЬ 3. МУНІЦИПАЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 8. Муніципальний менеджмент: публічно-управлінські аспекти

Тема 10. Теоретичні засади муніципального менеджменту.

Семінарське заняття 19-20 (4 год.)

План

1. Термінологічний апарат муніципального менеджменту.
2. Суб'єкти муніципального управління.
3. Муніципальні послуги, їх класифікація. Методи надання послуг.
4. Функції муніципального менеджменту.
5. Стратегічне управління. Типологія стратегій. Етапи стратегічного планування.
6. Ситуаційне управління.
7. Кадровий менеджмент та його складові.

Контрольні питання

Що означає поняття муніципального менеджменту? В чому полягають його функції?

Охарактеризуйте поняття муніципального управління, муніципального утворення та його структурних елементів, муніципального господарства, муніципальних фінансів, муніципальної власності.

Наведіть структуру суб'єктів муніципального управління.

Що означає поняття муніципальних послуг? Наведіть їх типологію. Яким чином надаються муніципальні послуги?

Чим відрізняються поняття стратегічного та ситуаційного управління в муніципальному менеджменті?

Наведіть типологію управлінських стратегій.

Охарактеризуйте структуру стратегічного плану та етапи стратегічного планування.

Охарактеризуйте принципи кадрового менеджменту.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 9. Муніципальний менеджмент: політичні аспекти

Тема 11. Міське самоврядування.

Семінарське заняття 21 (2 год.)

План

1. Місто як населений пункт. Типологія міст.
2. Політичні партії та громадські об'єднання в структурі міського управління.
3. Система планування та забудови міст.

Контрольні питання

Що означає місто як населений пункт?

Наведіть типологію міст в Україні.

Проаналізуйте структуру міського управління в Україні.

В чому полягають особливості місцевого самоврядування в столиці України місті Києві?

Охарактеризуйте реформи в сфері житлово-комунального господарства в Україні.

Охарактеризуйте роль об'єднань співвласників багатоквартирних будинків в управлінні міськими територіями.

*Які документи регламентують планування та забудову міст?
Які інституції беруть участь в процесі планування та забудови міст?*

Що означає поняття «громадських слухань»? Сформулюйте своє ставлення до них.

Тема 12. Громадянське суспільство та регіональна політика

Семінарське заняття 22 (2 год.)

План

1. Явище локальної демократії.
2. Місцеві вибори та референдуми. Еволюція системи виборів органів місцевого самоврядування в Україні.
3. Інші інститути локальної демократії (збори громадян, громадські слухання, петиції та ін.).
4. Органи самоорганізації населення: нормативно-правові засади. Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків.
5. Громадські організації у сфері регіональної політики та місцевого самоврядування. Асоціації органів місцевого самоврядування.
6. Регіональні еліти в Україні.

Контрольні питання

Що означає поняття локальної демократії?

Як еволюціонувала система виборів органів місцевого самоврядування в Україні?

Які Ви знаєте інститути локальної демократії, крім виборів та референдумів? Оцініть їх ефективність.

Що означає поняття органів самоорганізації населення? В чому полягають ключові перешкоди на шляху їх формування в Україні?

Які Ви знаєте асоціації органів місцевого самоврядування? В чому полягають особливості їх діяльності?

Проаналізуйте роль електронних технологій в розвитку локальної демократії.

Семінарське заняття 23 (2 год.)

Захист індивідуальних завдань.

ВИМОГИ ДО ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ТА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Індивідуальне завдання може бути виконане у різних формах. Студенти можуть зробити його у вигляді реферату. Реферат повинен мати обсяг 18-24 сторінок А4 тексту (кегель Times New Roman, шрифт 14, інтервал 1,5), включати план, структуру основної частини тексту відповідно до плану, висновки і список літератури, складений відповідно до ДСТУ 8302:2015. В рефераті можна помістити словник базових понять до теми. Водночас індивідуальне завдання може бути виконане в інших формах, наприклад, у вигляді презентації у форматі Power Point. В цьому разі обсяг роботи визначається індивідуально – залежно від теми.

Як виконання індивідуального завдання за рішенням викладача може бути зарахована участь студента у міжнародній або всеукраїнській науково-практичній конференції з публікацією у матеріалах конференції тез на одну з тем, дотичних до змісту дисципліни, або публікація статті на одну з таких тем в інших наукових виданнях.

Текст індивідуального завдання подається викладачу не пізніше, ніж за 2 тижні до закінчення семестру. Заняття із захисту індивідуальних завдань призначаються не пізніше, ніж за 1 тиждень до закінчення семестру. Викладач має право вимагати доопрацювання індивідуального завдання, якщо воно не відповідає вимогам.

Орієнтовна тематика

1. Просторовий поворот у соціальних науках.
2. Концепції центр-периферійних відносин (Валлерстайн, Роккан, Шилз).
3. Картографія С.Роккана.
4. Концепція «простору потоків» М.Кастельса та її вплив на планування територій.
5. Реформи регіонального управління в країнах Євросоюзу.
6. Концепція «нового регіоналізму» та особливості її реалізації.
7. Реформи адміністративного управління регіонами в незалежній Україні.
8. Територіальне співробітництво територіальних громад.
9. «Європа регіонів».
10. Стратегія регіонального розвитку-2027.

11. Україна як унітарна держава.
12. Американський федералізм: теоретичні засади, інституційні виміри.
13. Регіональне управління в Польщі та Чехії: порівняльний аналіз.
14. Еволюція системи виборів органів місцевого самоврядування в незалежній Україні.
15. Структура системи територіального планування в Україні.
16. Поняття фронтиру та його роль у розвитку регіональної політики.
17. Взаємодія регіональної та національної ідентичності в Україні.
18. Регіональне управління та місцеве самоврядування в умовах війни.
19. Питання регіонального розвитку згідно з Ukraine Facility.
20. Стратегічне та ситуаційне управління у муніципальному менеджменті.
21. Перспективи конституційних змін в системі регіонального управління.
22. Запобігання та протидія корупції в органах місцевого самоврядування.

Шкала оцінювання індивідуальної роботи

Оцінка за національною шкалою	Кількість балів	Критерії
відмінно	15	відмінне виконання (розкриття теми, посилення та цитування сучасних наукових джерел (не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
	12	відмінне виконання з незначною кількістю помилок виконання (розкриття теми, посилення та цитування сучасних наукових джерел (більшість з яких не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
добре	10	виконання вище середнього рівня з кількома помилками (розкриття теми в межах об'єкту та завдань роботи, посилення та цитування сучасних наукових джерел (серед яких є такі, що не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
	8	виконання з певною кількістю помилок

		(розкриття теми в межах об'єкту та завдань роботи, наявність посилань та цитувань наукових джерел, дотримання норм доброчесності)
задовільно	7	виконання роботи задовольняє мінімальним критеріям помилок (розкриття теми в основному в межах об'єкту роботи, наявність концептуального апарату роботи, присутність не менше 5 посилань та цитувань наукових джерел, дотримання норм доброчесності)

РОЗПОДІЛ ГОДИН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

У пп. 8 п. 3.3. Положення Про організацію освітнього процесу в Київському національному університеті будівництва і архітектури, затвердженого Вченою радою КНУБА (протокол №9 від 26.06.2023 р.) визначено вимоги до самостійної роботи здобувача, а саме: Самостійна робота здобувача є основним засобом засвоєння освітнього матеріалу у вільний від аудиторних занять час.

До самостійної роботи здобувача належить: опрацювання навчального матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготовка до підсумкового контролю, науково-дослідна робота. Враховуючи тижневе навчальне навантаження здобувачів відповідно до навчального курсу, щотижнева самостійна робота має бути в межах 16–30 годин.

Для забезпечення збалансованості самостійної роботи здобувача з матеріалом освітньої компоненти мінімальна кількість годин самостійної роботи розраховується виходячи з наступних норм часу:

Вид роботи	Кількість годин за нормами часу	Кількість за навчальним планом	Норми часу
опрацювання матеріалу лекцій	0,5 год на 2 год лекції	44 год.	11
підготовка до семінарських занять	0,5 год на 2 год семінарського заняття	46 год.	11,5
підготовка контрольної роботи	6 год	1	6
підготовка до іспиту	30 год	1	30

Самостійна робота здобувача над засвоєнням навчального матеріалу з конкретної дисципліни може виконуватися у бібліотеці КНУБА, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах (лабораторіях), а також у домашніх умовах.

МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Вивчення курсу «Політика регіонального розвитку та муніципальний менеджмент» в організаційному плані здійснюється за модульно-рейтинговою системою, яка спрямована на активізацію поглибленого засвоєння студентами регіональної політики як соціального явища, сучасних політичних відносин і політичних процесів, діяльності суб'єктів політики та політичних інститутів і самостійну творчу роботу з формування власної політичної культури.

Рейтингова оцінка з дисципліни – це сума оцінок (балів) усіх видів навчання студентів, які передбачаються навчальною програмою. До них відносяться :

- відвідування лекцій і наявність та якість конспектів лекцій;
- відвідування семінарів та участь в них:
 - а) виступи з доповідями ,
 - б) доповнення доповідей,
 - г) вміння формулювати і ставити питання, вести дискусії
- написання та захист індивідуальних завдань.

Модульний контроль проводиться після завершення семінарських занять і здійснюється за навчальними матеріалом, що розглядався в курсі. Формою модульного контролю є письмові контрольні роботи, тестування та усне опитування студентів.

До модульного контролю допускаються студенти, які виконали усі види навчальних робіт, передбачених навчальною програмою.

Студенти, які не пройшли модульний контроль, не допускаються до підсумкового контролю (екзамену).

За дозволом деканату та за згодою кафедри окремі студенти (при наявності необхідної мотивації) можуть в додатковий час спробувати підвищити свій рейтинг модульного контролю.

Методи контролю та оцінювання знань

Загальне оцінювання здійснюється через вимірювання результатів навчання у формі проміжного (модульного) та підсумкового контролю (іспит, захист індивідуальної роботи тощо) відповідно до вимог зовнішньої та внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти.

Політика щодо академічної доброчесності

Тексти індивідуальних завдань (в т.ч. у разі, коли вони виконуються у формі презентацій або в інших формах) можуть

перевіряються на плагіат. Для цілей захисту індивідуального завдання оригінальність тексту має складати не менше 70%. Виключення становлять випадки зарахування публікацій Здобувачів у матеріалах наукових конференціях та інших наукових збірниках, які вже пройшли перевірку на плагіат.

Списування під час тестування та інших опитувань, які проводяться у письмовій формі, заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення фактів списування з боку здобувача він отримує інше завдання. У разі повторного виявлення призначається додаткове заняття для проходження тестування.

Політика щодо відвідування

Здобувач, який пропустив аудиторне заняття з поважних причин, має продемонструвати викладачу та надати до деканату факультету документ, який засвідчує ці причини.

За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування, наукова та науково-практична конференція (круглий стіл) тощо) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Методи контролю

Основні форми участі Здобувачів у навчальному процесі, що підлягають поточному контролю: виступ на практичних заняттях; доповнення, опонування до виступу, рецензія на виступ; участь у дискусіях; аналіз першоджерел; письмові завдання (тестові, індивідуальні роботи у формі рефератів); та інші письмові роботи, оформлені відповідно до вимог. Кожна тема курсу, що винесена на лекційні та практичні заняття, відпрацьовується Здобувачами у тій чи іншій формі, наведеній вище. Обов'язкова присутність на лекційних заняттях, активність впродовж семестру, відвідування/відпрацювання усіх аудиторних занять, виконання інших видів робіт, передбачених навчальним планом з цієї дисципліни.

При оцінюванні рівня знань Здобувача аналізу підлягають:

- характеристики відповіді: цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність;
- якість знань (ступінь засвоєння фактичного матеріалу): осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;
- ступінь сформованості уміння поєднувати теорію і практику під час розгляду ситуацій, практичних завдань;

-рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки з проблем, що розглядаються;

-досвід творчої діяльності: уміння виявляти проблеми, розв'язувати їх, формувати гіпотези;

-самостійна робота: робота з навчально-методичною, науковою, допоміжною вітчизняною та зарубіжною літературою з питань, що розглядаються, уміння отримувати інформацію з різноманітних джерел (традиційних; спеціальних періодичних видань, ЗМІ, Internet тощо).

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи. Позитивна оцінка поточної успішності Здобувачів за відсутності пропущених та невідпрацьованих практичних занять та позитивні оцінки за індивідуальну роботу є підставою для допуску до підсумкової форми контролю. Бали за аудиторну роботу відпрацьовуються у разі пропусків.

Підсумковий контроль здійснюється під час проведення екзаменаційної сесії з урахуванням підсумків поточного та модульного контролю. Під час семестрового контролю враховуються результати задачі усіх видів навчальної роботи згідно зі структурою кредитів.

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою.

Розподіл балів для дисципліни з формою контролю іспит

Поточне оцінювання									ІЗ	Іспит	Сума балів
М1				М2			М3				
ЗМ1	ЗМ2	ЗМ3	ЗМ4	ЗМ5	ЗМ6	ЗМ7	ЗМ8	ЗМ9			
5	7	8	5	7	7	5	5	6	15	30	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

0-34	Е	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	---	---	---

Студенту, який має підсумкову оцінку за дисципліну від 35 до 59 балів, призначається додаткова екзаменаційна сесія. В цьому разі він повинен виконати додаткові завдання, визначені викладачем.

Студент має право на оскарження результатів контролю (апеляцію). Правила подання та розгляду апеляції визначені внутрішніми документами КНУБА, які розміщені на сайті КНУБА та зміст яких доводиться до студентів на початку вивчення дисципліни.

ПИТАННЯ МОДУЛЬНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЯ

1. Політична регіоналістика: об'єкт, предмет, методи.
2. Регіон як соціальний простір.
3. Типології регіонів.
4. Явище регіоналізації: сутність, прояви.
5. Територіальна організація суспільства.
6. Адміністративно-територіальний поділ.
7. Одиниці асиметричного адміністративно-територіального поділу.
8. Адміністративно-територіальний поділ України: інституційні виміри та перспективи розвитку.
9. Форма державного устрою: поняття та типологія.
10. Україна як унітарна держава.
11. Федерація як форма державного устрою.
12. Поняття автономії: сутність, типологія.
13. Державна регіональна політика: поняття та інституційні виміри.
14. Поняття регіонального розвитку.
15. Політика регіонального розвитку: сутність, складові, інструменти.
16. Механізми регіонального розвитку.
17. Інститути та інституції регіонального втручання.
18. Нормативно-правова структура політики регіонального розвитку в Україні.
19. Стратегії регіонального розвитку та їх імплементація.
20. Поняття регіонального управління: сутність, інституційні виміри.
21. Місцеві органи виконавчої влади: функції, типологія.
22. Місцеві державні адміністрації.
23. Місцеве самоврядування: сутність, компетенція, повноваження, функції.
24. Концепції та моделі місцевого самоврядування.
25. Державний контроль за місцевим самоврядуванням: функції, напрями, механізми.
26. Нормативно-правові та організаційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні.
27. Органи самоорганізації населення: сутність, функції, типологія.
28. Територіальна громада: інституційні виміри.

29. Передача та делегування повноважень: типологія.
30. Політика децентралізації в країнах Європейського Союзу.
31. Політика децентралізації в Україні: причини, напрями.
32. Земельна реформа в Україні та її місце в політиці децентралізації.
33. Муніципальний менеджмент в Україні.
34. Стратегічне та ситуаційне управління територіальними громадами.
35. Концепція муніципальних послуг.
36. Типологія міст в Україні.
37. Інституційні виміри планування та забудови міст в Україні.
38. Форми локальної демократії.
39. Система виборів органів місцевого самоврядування.
40. Громадські організації в системі регіональної політики.
41. Регіональні еліти.
42. Регіональна та локальна ідентичність: механізми формування.
43. Особливості реалізації антикорупційної політики на регіональному та локальному рівні.
44. Антикорупційні програми органів місцевого самоврядування

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Підручники

Євтушенко О.Н., Ємельянов В.М., Андріяш В.І. Муніципальний менеджмент : підручник. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2016. 404 с.

Мельник А.Ф., Монастирський Г.Л., Дудкіна О.П. Муніципальний менеджмент: підручник. 2-е видання. Тернопіль, 2019. 364 с.

Місцеві фінанси: підручник. За ред. О.П. Кириленко. К.: Знання, 2018. 677 с.

Основи регіонального управління в Україні: підручник. Авт.-упоряд.: В. М. Вакуленко, М. К. Орлатий, В. С. Куйбіда та ін.; за заг. ред. В.М. Вакуленка, М.К. Орлатого. К.: НАДУ, 2012. 576 с.

Європейська регіональна політика: підручник. За ред. Крисоватого А. та Ліщинського І. Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ЗУНУ», 2020. 236 с. URL: <https://surl.lu/cpmxoi> (дата звернення: 01.05.2025).

Регіональна політика Європейського Союзу: підручник. За ред. В.Чужикова. К.: КНЕУ, 2016. 495 с. URL: <https://surl.li/psavga> (дата звернення: 01.05.2025).

Реконструкція міських територій : підручник / за ред. Т. В. Жидкової, О. В. Завального: Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. 353 с.

Управління сучасним містом: підручник. За ред. В.М.Вакуленка, М.К.Орлатого. К. : НАДУ, 2008. 632 с. URL: <https://surl.lu/zjxrlt> (дата звернення: 01.05.2025).

Навчальні посібники

Державне та регіональне управління : навч. посіб. / О. Ю. Бобровська, Т. О. Савостенко, О. Ю. Матвеева, В. К. Лебедева. 2-ге вид., доповн. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 160 с. URL: <https://surli.cc/exrdxr> (дата звернення: 01.05.2025).

Євтушенко О. Н. Муніципальний менеджмент: у визначеннях, поясненнях, схемах, таблицях : навчальний посібник. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 332 с.

Кравченко В.В., Бородін Є.І. Квітка С.А. Місьцеве самоврядування в системі публічного управління: навч. посіб. У схемах. Дніпро: ГРАНІ, 2018. 148 с. URL: <https://surl.lu/cntucd> (дата звернення: 01.05.2025).

Кравченко В.В. Основи муніципального менеджменту: навчальний посібник. К.: Атіка-Н, 2018. 304 с.

Шаров Ю.П., Чикаренко І.А., Бобровська О.Ю. та ін. Муніципальний менеджмент. Київ: Атіка, 2009. 404 с.

Утвенко В.В. Теорія та історія місцевого самоврядування: Навч. посібник. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. 234 с. URL: <https://surl.li/cmfcya> (дата звернення: 01.05.2025).

Конспекти та презентації лекцій

Перегида Є.В. Регіональна політика та місцеве самоврядування: презентації (конспекти) лекцій. URL: <http://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=3115> (дата звернення: 01.05.2025).

Чернов С.І., Бельська Т.В., Муштинська Н.Ю. Конспект лекцій з дисципліни «Муніципальний менеджмент» для студентів бакалавріату усіх форм навчання спеціальності 073 – Менеджмент. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 50 с.

Тестові завдання

Тестові завдання до курсу. URL: <http://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=3115> (дата звернення: 01.05.2025).

Словники, довідники

Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Ї Т. 5 : Територіальне управління / наук.-ред. колегія : О. Ю. Амосов (співголова), О. С. Ігнатенко (співголова) та ін. ; за ред. О. Ю. Амосова, О. С. Ігнатенка, А. О. Кузнецова. Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2011. 408 с. URL: <https://surl.li/bwrqri> (дата звернення: 01.05.2025).

Руденко О.М., Козюра І.В., Ткаленко Н.В., Іваницька О.М., Червякова О.В., Шевченко А.Є. Місьцеве самооврядування: словник-довідник: навч. посібн. Київ: Кондор, 2016. 182 с.

Термінологічний довідник (глосарій) з конституційного права українською та англійською мовами. Укл. І. С. Щебетун, Е. М. Деркач; за заг. ред. І. С. Щебетун. Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2023. 62 с.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України у редакції Закону України від 02.06.2016 р. №1401=VIII [Електронний ресурс] // *Відомості Верховної Ради України*

(ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>(дата звернення: 01.05.2025).

2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. №2456-VI. Редакція від 29.09.2021. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. №50-51. Ст. 572. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

3. Виборчий кодекс України від 19.12.2019 р. №396-IX. Редакція від 01.08.2021. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. №7, №8, №9. Ст. 48. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

4. Закон «Про асоціації органів місцевого самоврядування» від 16.04.2009 р. №1275-VI. Редакція від 11.01.2019. *Відомості Верховної Ради України*. 2009. №38. Ст. 534. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1275-17#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

5. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» від 28.12.2014 р. №79-VIII. Редакція від 01.01.2017. *Відомості Верховної Ради*. 2015. №12. Ст. 76. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-19/paran34#n34> (дата звернення: 01.05.2025).

6. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо набуття повноважень сільських, селищних, міських голів» від 09.02.2017 р. №1850-VIII. Редакція від 01.01.2020. *Відомості Верховної Ради*. 2017. №13. Ст. 143. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1850-19#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

7. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо організації проведення перших виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» від 04.09.2015 р. №676-VIII. Редакція від 01.01.2020. *Відомості Верховної Ради*. 2015. №37-38. Ст. 371. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/676-19#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

8. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин» від 28.04.2021 р. №1423-IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/T211423?an=1497> (дата звернення: 01.05.2025).

9. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства» від 09.04.2015 р. №320-VIII. *Відомості Верховної Ради*.

2015. №28. Ст. 236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/320-19#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

10. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розвитку інституту старост» від 14.07.2021 р. №1638-IX. *Відомості Верховної Ради*. 2021. №39. Ст. 321. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1638-IX#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

11. Закон України «Про Генеральну схему планування території України» від 07.02.2002 р. №3059-III. Редакція від 18.11.2012. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. №30. Ст. 204. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3059-14#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

12. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03.2000 р. Редакція від 02.12.2012. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. №25. Ст. 195. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

13. Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» від 17.12.2020 р. №1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

14. Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. №889-VIII. Редакція від 13.10.2021. *Відомості Верховної Ради*. 2016. №4. Ст. 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

15. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 р. №157-VIII. Редакція від 14.05.2020. *Відомості Верховної Ради*. 2015. №13. Ст. 91. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

16. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 р. №156-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 13. Ст.90. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

17. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст» від 04.03.2004 р. №1580-IV. Редакція від 10.06.2012. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. №24. Ст. 332. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1580-15#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

18. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Редакція від 29.08.2021. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

19. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 09.04.1999 р. №586-XIV. Редакція від 01.08.2021. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. №20-21. Ст. 190. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

20. Закон України «Про органи самоорганізації населення» від 11.07.2001 р. №2625-III. Редакція від 01.01.2020. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. №48. Ст. 254. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

21. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 02.05.2023 р. №3077-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. №72. Ст. 249. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3077-20#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

22. Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» від 11.07.2002 р. №93-IV. Редакція від 23.04.2021. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. №40. Ст. 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

23. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08.09.2005 р. №2850-I.V Редакція від 02.12.2012. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. №51. Ст. 548. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2850-15#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

24. Закон України «Про столицю України – місто-герой Київ» від 15.01.1999 р. №401-XIV. Редакція від 01.01.2011. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. №11. Ст. 79. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-14#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

25. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. №2768-III. Редакція від 07.10.2021. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. №3-4. Ст. 27. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

26. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. Редакція від 01.08.2021. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. №13-14, №15-16, № 17. Ст. 112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

27. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання державного фонду регіонального розвитку» від 18.03.2015 р. №196. Редакція від 06.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/196-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

28. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки» від 05.08.2020 р. №695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

29. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» від 21.07.2006 р. №1001. Втратила чинність на підставі Постанови КМ №385 від 06.08.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

30. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» від 06.08.2014 р. №385. Редакція від 17.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF#n11> (дата звернення: 01.05.2025).

31. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад» від 08.04.2015 р. №214. Редакція від 31.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

32. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу соціально-економічних показників розвитку регіонів, районів та міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим значення для визнання територій депресивними» від 02.03.2010 р. №235. Редакція від 18.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/235-2010-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

33. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів» від 15.12.2010 р. №1132. Редакція від 29.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1132-2010-%D0%BF/print1433743691353383#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

34. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки, укладення та виконання угоди щодо регіонального розвитку і відповідної типової угоди» від 23.05.2007 р. №751. Редакція від 25.07.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/751-2007-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

35. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених Стратегії і плану заходів» від 11.11.2015 р. №931. Редакція від 17.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

36. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів» від 11.11.2015 р. №932. Редакція від 01.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

37. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації у 2021-2023 роках Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки» від 12.05.2021 р. №497-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/497-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

38. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Стратегії економічного розвитку Донецької та Луганської областей на період до 2030 року» від 18.08.2021 р. №1078-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1078-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

39. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 01.04.2014 р. №333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

40. Статут територіальної громади міста Києва: Затв. ріш. Київської міської ради від 28.03.2002 р. №371/1805 (із змінами та доповненнями, внесеними рішенням Київради від 19.12.2002 р. №154/314, рішенням Київради від 27.02.2003 р. №263/423). Зареєстровано наказом Міністерства юстиції України від 2.02.2005 р. №14/5. URL: <http://kmr.gov.ua/uk/content/statut-terytorialnoyi-gromady-mista-kyuueva> (дата звернення: 01.05.2025).

41. Указ Президента України «Про Концепцію державної регіональної політики» від 25.05.2001 р. №341/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341/2001#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

42. Європейська хартія місцевого самоврядування (м. Страсбург, 15.10.1985 р.). Офіційний переклад. Ратифіковано Законом України від 15.07.1997 р. №452/97- ВР. Редакція від 16.11.2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (дата звернення: 01.05.2025).

43. Declaration of the Assembly of European Regions On Regionalism in Europe. Adopted by the Assembly meeting in Basel on 4th December 1996: URL: <https://www.minregion.gov.ua/press/news/rozvytok-mizhmunicypalnogo-spivrobitnyczstva-komitet-vru-pidtrymav-vidpovidnyj-zakonoprojekt/> (дата звернення: 01.05.2025).

44. European Urban Charter adopted by the Council of Europe's Standing Conference of Local and Regional Authorities of Europe (CLRAE) on 18 March 1992, a Session held during the annual Plenary Session of the CLRAE (17-19 March 1992, Strasbourg). URL: <https://rm.coe.int/ref/CHARTE/URBAINE> (дата звернення: 01.05.2025).

45. Європейська хартія міст II (Маніфест нової урбаністики). Прийнята Конгресом місцевої і регіональної влади Ради Європи 29.05.2008 р. в Стразбурзі. URL: <http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2015/05/Principle-9.-European-chart.pdf> (дата звернення: 01.05.2025).

46. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій». від 09.07.2022 р. № 2389-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

47. Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про співробітництво територіальних громад" щодо упорядкування окремих питань співробітництва територіальних громад» від 12 січня 2023 р.

№2867-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2867-20#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

48. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання діяльності агенцій регіонального розвитку» від 21 жовтня 2022 р. №1203. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1203-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

49. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів» від 04.08.2023 р. №816 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/816-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

50. Наказ Міністерства розвитку громад та територій України «Про затвердження Порядку формування Концепції інтегрованого розвитку території територіальної громади» від 22.09.2022 р. №172. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1421-22#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

51. Реформа децентралізації. Дорожня карта. URL: <https://mtu.gov.ua/content/reforma-decentralizacii-dorozhnya-karta.html> (дата звернення: 01.06.2024).

52. План для Ukraine Facility 2024-2027. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/> (дата звернення: 01.06.2024).

53. OECD Recommendation on Regional Development Policy. URL: <https://www.oecd.org/regional/oecd-recommendation-regional-development-policy.htm> (дата звернення: 01.06.2024).

54. Закон України «Про порядок вирішення окремих питань адміністративно-територіального устрою України» від 28 липня 2023 р. №3285-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3285-20#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

55. Деякі питання проведення моніторингу та оцінювання державної регіональної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.03.2024 р. №305. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

56. Зміни до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо забезпечення прозорості місцевого самоврядування: Закон України від 22.02.2024 р. №3590-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3590-20#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

57. Зміни до Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів у рамках Програми з відновлення України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 22.03.2024 р. №324. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

58. Методика розроблення місцевих енергетичних планів: затв. Наказом Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України від 21.12.2023 р. №1163. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 16.02.2024 р. за №245/41590. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0245-24#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

59. Методологія оцінки корупційних ризиків в діяльності органів місцевого самоврядування. Київ, 2024. 156 с.

60. Про міжнародне територіальне співробітництво України: Закон України від 24.04.2024 р. №3668-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3668-20#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

61. Про національні меншини (спільноти) України: Закон України від 13.12.2022 р. №2827-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text> (дата звернення: 01.03.2024).

62. Методологія використання мов національних меншин (спільнот) України в населених пунктах, в яких традиційно проживають особи, які належать до національних меншин (спільнот) України, або в яких такі особи складають значну частину населення: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 9 лютого 2024 р. №181. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/181-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.03.2024).

63. Порядок визначення переліку населених пунктів, в яких традиційно проживають особи, які належать до національних меншин (спільнот) України, або в яких такі особи складають значну частину населення: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2024 р. №257. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/257-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.03.2024).

64. Концепція Державної цільової соціальної програми з утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2028 року: затв. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.02.2024 р. №141-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

65. Порядок проведення зонування територій за результатами визначення рівнів ризиків виникнення надзвичайних ситуацій, пов'язаних із наявністю об'єктів підвищеної небезпеки, а також впливом небезпечних геологічних, гідрологічних та метеорологічних явищ і процесів: затв. Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 06 вересня 2024 р. №611. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1426-24#Text> (дата звернення: 23.06.2025).

66. Порядок реєстрації угод про міжнародне територіальне співробітництво: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 28 березня 2025 р. №357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/357-2025-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.06.2025).

67. Примірня угода про утворення об'єднання єврорегіонального співробітництва та Примірний статут об'єднання єврорегіонального співробітництва: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 р. № 1354. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1354-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.06.2025).

68. Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку співробітництва територіальних громад: Закон України від 13 травня 2025 р. № 4425-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4425-20#Text> (дата звернення: 23.06.2025).

69. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2024 р. № 1265.

70. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо розроблення містобудівної документації на місцевому рівні: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2024 р. № 1557. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1557-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.06.2025).

71. Про затвердження Переліку посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків: Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 06 листопада 2023 р. №249/23. Із змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1966-23#n14>

72. Деякі питання проведення моніторингу та оцінювання державної регіональної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.03.2024 р. №305. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

Додаткова література

Андрущенко Т.В. Регіональна ідентичність: зміст, типи та особливості формування. *Політикус*. 2019. Вип. 4. С. 93-97. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/122947/mod_resource/content/1/andrushchenko_regionalna_identichnist.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

Бабаєв В.М. Управління міським господарством: теоретичні та прикладні аспекти : монографія. Х. : Магістр, 2004. 204 с.

Бабінова О. Регіональна політика як предмет науково-теоретичного аналізу. *Вісник НАДУ*. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/124674/mod_resource/content/1/regionalna_politika_istoriografiia.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

Баймуратов М., Кофман Б. Мілітарний муніципалізм: доктринальна ідея чи об'єктивні потреба та необхідність. *Право України*. 2024. № 6. С. 3–13.

Балак І. Фонд згуртування як інструмент політики згуртування Європейського Союзу. *Вісник Прикарпатського університету. Серія «Політологія»*. 2025. №20. С.146-151. DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-20-18>. URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/234/229>.

Барвіненко В. Місцеве самоврядування в Україні у 2024 р.: тенденції та перспективи розвитку. *Law. State. Technology*. 2024. № 4. Рр. 3–7.

Бардах О. Взаємодія органів місцевого самоврядування та бізнесу: цифрова трансформація та неокорпоративізм. DOI: <https://doi.org/10.15421/152166>.

Батанов О.В. Аксиосфера сучасного муніципалізму: політичні та правові аспекти. *Вісник Донецького національного університету. Сер.: Політичні науки*. 2016. С. 6-12. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/124672/mod_resource/content/1/batanov_munitsipalism_aksiologiiia.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

Батанов О. Федералізм у сучасному світі: критичний погляд на проблеми доктрини та практики. *Часопис Київського університету права*. 2021. №1. С. 71–80.

Біла книга реформ 2025. Розділ 2. Децентралізація. VoxUkraine. URL: <https://voxukraine.org/bila-knyga-reform-rozdil-2-detsentralizatsiya> (дата звернення: 22.06.2025).

Білик П.М. Вплив міського середовища на формування особистісної та групової ідентичності. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. №48. С. 14-20. DOI:

<https://doi.org/10.32782/apfs.v048.2024.2>. URL:
http://apfs.nuoua.od.ua/archive/48_2024/4.pdf. (дата звернення:
22.06.2025).

Білоцерківська О.М. Легітимність інститутів місцевого самоврядування: виклики адміністрування та стратегії стійкості в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. №51. С. 210-218. DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v051.2024.34>. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/51_2024/36.pdf. (дата звернення: 22.06.2025).

Бойко С. Ю., Маринів А. В. Особливості здійснення місцевого самоврядування на деокупованих територіях: перспективи правового регулювання. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія: Право. 2024. Вип. 85, ч. 1. С. 175–180.

Борщевський, В., Матвеев, Є., Куропась, І., & Микита, О. Територіальні громади в умовах воєнного стану: як забезпечити ефективне управління в контексті пріоритетів повоєнного розвитку. *Громадський Простір*. 2022. Квітень. 29. URL: <https://www.prostir.ua/?news=terytorialni-hromady-v-umovah> (дата звернення: 22.08.2025).

Була С. Актори локальної демократії та особливості їхньої участі в локальних політичних процесах. *Вісник Львівського університету*. Серія філос.-політолог. студії. 2015. Випуск 7. С. 126–137. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/124673/mod_resource/content/1/bula_aktory_lokalna_demokratiia.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

Була С., Савчук М. Субнаціональний політичний процес та місцеве самоврядування в контексті повоєнної відбудови України. *Вісник Прикарпатського університету*. Серія «Політологія». 2025. №20. С. 216-224. DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-20-26>. URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/242/237>. (дата звернення: 22.06.2025).

Бусленко В., Гупало Ю. Взаємодія місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. *Літопис Волині*. 2025. №31. С. 188-192. <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2024.31.29> URL: <http://litopys.volyn.ua/index.php/litopys/article/view/570/501>. (дата звернення: 22.06.2025).

В Україні за три роки продали понад 550 тисяч га землі: де купували найбільше. 08.07.2024. URL: <https://bin.ua/news/economics/economic/315523-v-ukrayini-za-tri-roki-prodali-ponad-550-tisyach.html> (дата звернення: 01.05.2025).

Верменич Я. В. Регіоналізм. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Rehionalizm> (дата звернення: 22.06.2025).

Верменич Я.В. Регіональна інтеграція в умовах глобалізації: теорії та сучасні реалії. К.: Інститут історії України НАН України, 2018. 351 с. URL:

http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/122948/mod_resource/content/1/vermenych_regionalizatsiia.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

Відсторонення мера Чернігова від посади має політичний характер, загрожує місцевому самоврядуванню і правам усіх українців - заява АМУ. URL: <https://bin.ua/top/286604-vidstoronennya-mera-chernigova-vid-posadi-maye.html> (дата звернення: 01.05.2025).

Возненко Л.В. Правові та інституційні засади місцевого самоврядування. *Актуальні проблеми політики*. 2024. Вип. 74. С. 45-52. DOI <https://doi.org/10.32782/app.v74.2024.6>. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/74_2024/8.pdf (дата звернення: 22.08.2025).

Войтик О. Особливості державного управління регіональним розвитком: теоретичні аспекти. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2017. Вип. 1(32). С. 21-26. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/124643/mod_resource/content/1/osoblivosti_politiki_regionalnogo_rozvitku.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

Воронич А., Фищик В. Перспективи застосування європейського досвіду транскордонного співробітництва в Україні. *Вісник Прикарпатського університету. Серія «Політологія»*. 2024. №17. С. 28-32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-17-4>. URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/111/109>. (дата звернення: 22.06.2025).

ВР розширила компетенцію органів місцевого самоврядування в частині міжтериторіального та транскордонного співробітництва. 24.04.2024 . URL: <https://bin.ua/news/economics/laws/311624-vr-rozshirila-kompetenciyu-organiv-miscevogo.html> (дата звернення: 01.05.2025).

Гадзіковський О. Стратегічні напрями реформи місцевого самоврядування в Україні у поствоєнний період. *Національні інтереси України*. 2025. №4(9). С. 726-733. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-4\(9\)-726-733](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-4(9)-726-733). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/22479/22449>. (дата звернення: 22.06.2025).

Гаращук І.В., Самойлова А.Р. Проблема реалізації реформи децентралізації влади в умовах російсько-української війни. *Актуальні проблеми політики*. 2024. Вип. 74. С. 19-26. DOI

<https://doi.org/10.32782/app.v74.2024.3>. URL:
http://app.nuoua.od.ua/archive/74_2024/5.pdf (дата звернення: 22.08.2025).

Глизнер С. В. Поняття, типи та причини запровадження децентралізації в Україні. *Науковий журнал «Політикус»*. 2019. № 1. С. 36–40.

Горбатюк М. В. Основні теоретико-методологічні підходи до вивчення влади на місцевому рівні. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2016. Вип. 1(81). С. 23–54.

Грищенко І.М. Зарубіжний досвід управління регіональним розвитком. URL:
http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/124041/mod_resource/content/1/zaru_bizhne_upravlinnia_rozvitkov_grishchenko.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

Дейдей Д.М. Еволюція виборчого законодавства як основи формування представницької влади на місцевому рівні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №24. С. 110-114. URL:
http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/126379/mod_resource/content/1/evolution_local_elections_Ukraine.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і органах місцевого самоврядування: монографія / автор. кол. ; В. В. Василевич, Т. Е. Василевська, В. Ф. Нестерович, Е. В. Расюк, А. В. Савченко, В. Л. Федоренко (кер.) та ін. ; за ред. проф. Ю.В. Ковбасюка і проф. В. Л. Федоренка. К. : Видавництво Ліра-К, 2016. 524 с.

Дія. Цифрова громада: ще більше можливостей для цифрової трансформації регіонів та громад. URL:
<https://www.kmu.gov.ua/news/diiatsyfrova-hromada-shche-bilshe-mozhlyvostei-dlia-tsyfrovoi-transformatsii-rehioniv-ta-hromad> (дата звернення: 23.06.2025).

Доброчесність в органах місцевого самоврядування: презентовано дослідження. URL: <https://mindev.gov.ua/news/dobrochesnist-v-orhanakh-mistsevoho-samovriaduvannia-prezentovano-doslidzhennia> (дата звернення: 23.06.2025).

Досвід децентралізації у країнах Європи : зб. док. Пер. з іноз. мов. Заг. ред. В. Б. Гройсмана. К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2015. 766 с. URL:
<https://radaprogram.org/sites/default/files/publications/decentralization.pdf> (дата звернення: 01.05.2025).

Доцяк І., Миколайчук О. Партійна складова децентралізації влади в Україні: регіональний вимір. *Вісник Прикарпатського університету. Серія «Політологія»*. 2025. №20. С. 139-145. DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-20-17>. URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/233/228>. (дата звернення: 22.06.2025).

Другий проєкт розвитку міської інфраструктури: Мінрозвитку і Світовий банк підбивають підсумки роботи. URL: <https://mindev.gov.ua/news/druhyi-proiekt-rozvytku-miskoi-infrastruktury-minrozvytku-i-svitovyi-bank-pidbyvaiut-pidsumky-roboty> (дата звернення: 23.06.2025).

ЄС та Україна поглиблюють співпрацю у сфері регіонального розвитку, публічних інвестицій та децентралізації. URL: <https://mindev.gov.ua/news/yes-ta-ukraina-pohlybliuiut-spivpratsiu-u-sferi-rehionalnoho-rozvytku-publichnykh-investytsii-ta-detsentralizatsii> (дата звернення: 23.06.2025).

Жаліло Я.А. та ін. Нова регіональна політика для нової України: Аналітична доповідь (Скорочена версія). К., Інститут суспільно-економічних досліджень, 2017. 36 с. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/124745/mod_resource/content/1/nova_regionalna_politika.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

За 11 місяців минулого року громади заробили на сільгоспземлях 33,7 млрд грн. URL: <https://propozitsiya.com/ua/za-11-misyaciv-mynulogo-roku-gromady-zarobyly-na-silgospzemlyah-337-mlrd-grn> (дата звернення: 01.06.2025).

Зарічний І. В. Децентралізація влади в Україні як чинник демократизації. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2019. № 26. С. 61–66.

Зверяков М. І., Кухарська Н. О., Клевцевич Н. А., Шараг О. С. Стратегування регіонального розвитку: теорія, методологія, концепція: монографія. Одеський національний економічний університет МОН України. Одеса : Атлант ВОІ СОІУ. 241 с.

Зміни політичних режимів і перспективи зміцнення демократії в Україні : монографія / авт. кол.: Г. І. Зеленько (керівник, наук. ред.), Т. А. Бевз, С. Г. Брехаря, М. С. Кармазіна, В. О. Ковалевський, О. Ю. Кондратенко, Н. В. Кононенко, Т. М. Ляшенко, О. М. Майборода, Ю. Ж. Шайгородський. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. 416 с.

Іваній О. Сучасні інноваційні підходи в управлінні регіональним розвитком. *Національні інтереси України*. 2025. №3(8). С. 954-966. DOI:

[https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-3\(8\)-954-966](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-3(8)-954-966). URL:
<http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/21334/21309>.

Іванова Н. Цифровий розвиток регіонів України: тренди довоєнного періоду та перспективи післявоєнного відновлення. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2022. № 4, С. 208-217.

Індекс цифрової трансформації регіонів України: підсумки 2023 року. URL: <http://surl.li/qblulf> (дата звернення: 01.06.2024).

Іжа М., Голинська О., Матвеєнко І. Підготовка кадрів місцевого самоврядування в Україні: нові виклики та перспективи. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. № 1(82). С. 10–19.

Їжак О.І. Щодо унормування функціонування міських агломерацій: Записка Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/rehionalnyy-rozvytok/shchodo-unormuvannya-funktsionuvannya-miskykh-ahlomeratsiy> (дата звернення: 01.05.2025).

Капіталізація ринку землі торік зросла на \$115 мільярдів. URL: <https://bin.ua/news/economics/aic/305640-kapitalizaciya-rinku-zemli-torik-zroslo-na.html> (дата звернення: 03.01.2025).

Кармазіна М., Бевз Т., Ротар Н. Регіональні політичні режими в Україні: підстави формування, специфіка функціонування, особливості трансформації. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2018.

Квітка С., Новіченко Н., Бардах О. Штучний інтелект у муніципальному управлінні: вектори розвитку. *Аспекти публічного управління*. 2021. Т.9. №4. С. 85-94.

Керецман В. Ю. Державне регулювання розвитку регіонів України: теорія і практика: монографія. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2019. 512 с.

Климончук В.Й. Регіональна специфіка та трансформація суспільно-політичних процесів на Прикарпатті. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2025. №53. С. 224-228. DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v053.2025.37>. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/53_2025/39.pdf. (дата звернення: 22.06.2025).

Ключкович А., Бабидорич В. Регіональне самоврядування в Словаччині: особливості інституціоналізації та проблеми функціонування. *Національні інтереси України*. 2025. №4(9). С. 790-800. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-4\(9\)-790-800](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-4(9)-790-800). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/22484/22454>. (дата звернення: 22.06.2025).

Коваленко Д.О. Регіональні еліти як об'єкт теоретичного дослідження. *Молодий вчений*. 2017. №2(42). С. 18-21. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/123400/mod_resource/content/1/regionalni_eliti.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

Козир С. В. Децентралізація та регіональна політика відновлення України в умовах воєнного стану: проблеми і рекомендації. *Empirio*. 2025. Т. 2, № 1. С. 15–26.

Комаха Л. Децентралізована територіальна організація влади: ефективність функціонування в умовах воєнного стану. *Національні інтереси України*. 2025. №2(7). С. 940-952. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-2\(7\)-940-952](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-2(7)-940-952). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/20079/20052>. (дата звернення: 22.06.2025).

Комплексна експертиза у питаннях відновлення громад: у Києві пройшло засідання наглядового комітету щодо діяльності ініціативи «Інклюзивне відновлення за лідерства громад (CLIR)». URL: <https://mtu.gov.ua/news/35206.html> (дата звернення: 01.02.2024)

Котенко Я., Ткачук А. Локальна ідентичність як умова розвитку об'єднаних територіальних громад (навчальний модуль). К. : ІКЦ «Легальний статус», 2016. 48 с. URL: <http://surl.li/ebskv> (дата звернення: 01.05.2025).

Крайник О., Федорчак О. Фінансування розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. Том 2 (43). С. 118-125.

Красилюк В.Ф. Концепти «smart-місто» та «smart-громада»: зміст та особливості впровадження. *Актуальні проблеми політики*. 2024. Вип. 73. С. 54-61. DOI <https://doi.org/10.32782/app.v73.2024.8>. (дата звернення: 22.06.2025).

Краснопольська Т.М. Регіональна політика України: типи та інструменти. *Актуальні проблеми політики*. 2016. Вип. 58. С. 189-202. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/124044/mod_resource/content/1/regionalna_politika_tipi_instrumenti.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

Крижний А. «Ціни завищені в 2-3 рази»: у реконструкції Дегтярівського шляхопроводу за мільярд виявили махінації. 28.02.2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/02/28/710527/> (дата звернення: 01.05.2025).

Круглашов А., Швидюк С. Місцеве самоврядування України в умовах війни: адаптація до нових викликів. *Літопис Волині*. 2025. №32. С. 238-246. <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2025.32.39> URL:

<http://litopys.volyn.ua/index.php/litopys/article/view/617/536>. (дата звернення: 22.06.2025).

Кубраков О. Три ключові напрямки роботи в сфері децентралізації: завершення реформи, посилення спроможності громад та регіональний розвиток. URL: <https://mtu.gov.ua/news/35423.html> (дата звернення: 19.03.2024).

Куйбіда В., Ткачук А., Забуковець-Ковачич Т. Регіональна політика : правове регулювання. Світовий та український досвід. За заг. ред. Р. Ткачука. К.: Леста, 2010. 224 с. URL: <http://surl.li/ebskx> (дата звернення: 01.05.2025).

Кулеба О. До проекту “Пліч-о-пліч” доєднались вже 450 громад. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/do-proektu-plich-o-plich-doiednalsy-vzhe-450-hromad-oleksii-kuleba> (дата звернення: 23.06.2025).

Кулеба О. Разом з Люксембургом починаємо новий етап співробітництва у розбудові стійкості Кривого Рогу. URL: <https://mtu.gov.ua/news/36074.html> (дата звернення: 23.06.2025).

Кучуран А. М. Теорія міських політичних режимів: базові ідеї. *Розвиток політичної науки: європейські практики та національні перспективи: матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф.* Чернівці: Букрек, 2016. С. 232–240.

Лагойда Ю. Функції територіальних громад: класифікація та способи їхньої реалізації. *Національні інтереси України*. 2025. №4(9). С. 813-827. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-4\(9\)-813-827](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-4(9)-813-827). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/22486/22456>. (дата звернення: 22.06.2025).

Лазоришин Ю., Луцький М. Участь політичних партій у формуванні органів місцевого самоврядування: політико-правові засади та доцільність їх оновлення. *Вісник Прикарпатського університету. Серія «Політологія»*. 2024. №18. С. 186-194. DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-18-18>. URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/155/152>. (дата звернення: 22.06.2025).

Лемко Ю. Роль прямих іноземних інвестицій у європейській регіональній політиці. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2024. Випуск 55. С. 374-379.

Лелеченко А.П., Васильєва О.І., Куйбіда В.С., Ткачук А.Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. К., 2017. 110 с. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/124042/mod_resource/content/1/mist_seve_samovriaduvannia_detsentralizatsiia.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

Малишев Б., Дацко К., Федоренко А. Аналітичний звіт «Сприйняття доброчесності в органах місцевого самоврядування». Київ, 2025. 78 с.

Манайло-Приходько Р., Остапеч Ю. Регіональний вимір розвитку та функціонування партійної системи України. Монографія. Ужгород: Вид-во «Рік-У», 2020. 338 с.

Мельник А.Ф., Монастирський Г.Л. Управління розвитком муніципальних утворень: теорія, методологія, практика : монографія. Т. : Екон. думка, 2007. 476 с.

Методологія оцінки корупційних ризиків в діяльності органів місцевого самоврядування. Київ, 2024. 156 с.

Механізми реалізації регіональної політики: оцінка ефективності та напрями удосконалення: монографія. Наук. ред. С.Л. Шульц; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів, 2018. 205 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»). URL:

http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/122362/mod_resource/content/2/mechanismus_region_politika.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

Мінвідновлення: розпочинаємо системну роботу з антикорупційними уповноваженими громад. 03.08.2023. URL: <https://mtu.gov.ua/news/34572.html> (дата звернення: 01.05.2025).

Мінімізація корупційних ризиків в органах місцевого самоврядування: презентовано Методологію. 28.05.2024. URL: <https://mtu.gov.ua/news/35665.html> (дата звернення: 01.05.2025).

Мінінфраструктури презентує тестову версію Геоінформаційної системи регіонального розвитку. URL: <http://surl.li/ciyuip> (дата звернення: 13.03.2024).

Міністерство розвитку громад та територій України. Звіт про результати діяльності агенцій регіонального розвитку. 2024. URL: <https://mindev.gov.ua/diialnist/polityka-rehionalnoho-rozvytku/ahentsii-rehionalnoho-rozvytku> (дата звернення: 23.06.2025).

Мінрозвитку оновлює методологію стратегічного планування регіонального розвитку. URL: <https://mindev.gov.ua/news/rozpochalos-onovlennia-metodolohii-rozrobky-stratehii-rehionalnoho-rozvytku-na-20282034-roku> (дата звернення: 23.06.2025).

Мінрозвитку представило мапу територіальних громад України. URL: <https://mindev.gov.ua/news/minrozvytku-predstavylo-detalizovanu-mapu-terytorialnykh-hromad-ukrainy> (дата звернення: 23.06.2025).

Мінфін: Уряд надав можливість сільським та селищним бюджетам залучати запозичення для прискорення соціально-економічного розвитку/ URL: <http://surl.li/ruvpsh> (дата звернення: 22.03.2024).

Мінцифри: Івано-Франківська та Волинська області стали лідерами у цифровізації містобудування. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mintsyfry-ivano-frankivska-ta-volynska-oblasti-staly-lideramy-u-tsyfrovizatsii-mistobuduvannia> (дата звернення: 23.06.2025).

Мінцифри про результати цифрової трансформації в регіонах України за 2024 рік. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mintsyfry-pro-rezultaty-tsyfrovoi-transformatsii-v-rehionakh-ukrainy-za-2024-rik> (дата звернення: 23.06.2025).

Місцеве самоврядування в Україні та зарубіжних державах: порівняльно-правові аспекти: монографія. За заг. ред. О. В. Батанова, О. В. Марцеляка, А. Берлінгуера. Київ: Вид-во «ОСНОВА», 2020. 672 с.

Місцеве самоврядування як чинник стійкості тилу : аналітична доповідь / за ред. В. Г. Потапенка. Київ : НІСД, 2023. 54 с. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.02>. (дата звернення: 22.06.2025).

Мішина Н.В. Муніципальна реформа в Україні: стан і перспективи. Право України. 2018. №4. С. 126-138.

Міщенко А.С. Особливості розвитку політичних процесів на субнаціональному рівні: аналіз експертної думки. *Актуальні проблеми політики*. 2024. Вип. 73. С. 71-78.

Можливості для громад: гранти на термомодернізацію лікарень. URL: <https://mindev.gov.ua/news/mozhlyvosti-dlia-hromad-hranty-na-termomodernizatsiiu-likaren> (дата звернення: 23.06.2025).

Монастирський Г.Л. Адаптація муніципального управління в Україні до демократичних стандартів у контексті європейської інтеграції. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2014. Вип. 119. Част. II. С. 15-22.

Монолатій І. С., Дерев'янка С. М. Модель місцевого самоврядування Республіки Польща: досвід для України. *Держава і право : зб. наук. пр.* Вип. 92 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ : Вид-во «Юридична думка», 2022. С. 194–214.

Мороз А. Бельгійський федералізм: особливості становлення, виклики та загрози. *Вісник Прикарпатського університету. Серія «Політологія»*. 2025. №20. С. 24-30. DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-20-3>. URL:

<https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/218/213>. (дата звернення: 22.06.2025).

Мороз О. Без розмежування повноважень відновлення неможливе: українці висловились, що мають робити усі рівні влади. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/rozmezhuвання-povnovazhen-vidnovlennya-nemozhlive-1729779360.html> (дата звернення: 23.06.2025).

Мороз О. Військові адміністрації в столиці та інших неприфронтових містах – це політичний інструмент - Ломако. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/viyskovi-administratsiyi-stolitsi-ta-inshih-1738235897.html> (дата звернення: 23.06.2025).

Мороз О. Децентралізація триває. У ВР розповіли, яких законів досі бракує громадам. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/detsentralizatsiya-trivae-vr-rozpovili-kih-1746529945.html> (дата звернення: 23.06.2025).

Мороз О. Житлова політика і державні інституції. Які проекти з відновлення у фокусі громад. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/zhitlova-politika-i-derzhavni-institutsiyi-1740144003.html> (дата звернення: 23.06.2025).

Мороз О. Українці визначили міста з найнижчим і найвищим рівнем корупції. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/ukrayintsi-viznachili-mista-naynizhchim-i-1733502020.html> (дата звернення: 23.06.2025).

Найбільш олігархізовані області та галузі України. 28.11.2022. URL: <https://nashigroshi.org/2022/11/28/naybil-sh-oliharkhizovani-oblasti-ta-haluzi-ukrainy/> (дата звернення: 01.05.2025).

Нестерович В.Ф. Децентралізація як конституційний принцип здійснення публічної влади на регіональному та місцевому рівнях. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. №3 С. 47-54. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/127055/mod_resource/content/1/nesterovich_detsentralizatsiia.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

Нікіфорова І.І. Система виборів до органів місцевого самоврядування як чинник розвитку політичної конкуренції. *Економіка. Фінанси. Право*. 2013. № 3. С. 41–44.

Олексій Рябикін взяв участь у зустрічі політичного рівня Європейського альянсу міст і регіонів за відбудову України. URL: <https://mtu.gov.ua/news/36134.html> (дата звернення: 23.06.2025).

Олійник Т. Три мерії на Дніпропетровщині вирішили не перейменовувати міста в рамках дерусифікації. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/01/26/7439069/> (дата звернення: 26.01.2024).

Організація співробітництва територіальних громад в Україні: практичний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування К., 2017. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/124646/mod_resource/content/1/orga_nizatsiia_spivrobitnitstva_gromad.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

Паланиця М. Система оцінювання взаємодії влади і бізнесу на місцевому рівні. *Національні інтереси України*. 2025. №6(11). С. 957-968. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-6\(11\)-957-968](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-6(11)-957-968). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/25309/25287>. (дата звернення: 22.06.2025).

Панкратова В. Використання інструментів локальної демократії в Україні: правові аспекти. *Нове українське право*. 2022. №2. С. 101–106

Панченко Т.В. Регіональна і локальна ідентичності як складові культури субсидіарної демократії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова*. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/123393/mod_resource/content/1/regionalna_lokalna_identichnist.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

Панченко Т. Субсидіарність як ієрархія рівнів громадянської залученості. *Освіта регіону*. 2010. №2. С. 69-74. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/122946/mod_resource/content/1/panchenko_subsidiarnist.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

Перекуда Є.В. Виконавча влада України: Політико-правові аспекти модернізації: монографія. К.: Логос, 2013. 408 с.

Перекуда Є.В. Право на місто: проблеми та шляхи реалізації. *Права людини в умовах розбудови соціальної правової держави в Україні*: зб. наук. пр. К.: Бескиди, 2020. С. 65-74.

Перекуда Є.В. Про міжнародні зобов'язання України в сфері регіональної політики та їх реалізацію *Просторовий розвиток*, 2024. №10. С. 692-704. DOI: 10.32347/2786-7269.2024.10.692-704. URL: <https://www.knuba.edu.ua/wp-content/uploads/2025/01/pereguda-ye.v.-promizhnarodni-zobovyazannya-ukrayiny-v-sferi-regionalnoyi-polityky-ta-yih-realizacziyu.pdf>. (дата звернення: 22.06.2025).

Перекуда Є.В., Забарна, Е.М., Лук'янихін, В. О., Фурса, Т. П. Особливості регіонального розвитку в умовах воєнного стану: економічні аспекти. *Академічні візії*. 2023. Вип. 21. DOI:<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8174413> URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/471/434>. (дата звернення: 22.06.2025).

Перекуда Є.В., Згурська В.Л. Реформа місцевого самоврядування в Польщі як урок для України на післявоєнний період. *Просторовий*

розвиток: Науковий збірник. Головн. ред. П.М. Куліков. К.: КНУБА, 2022. Вип. 2. С. 204-215. DOI 2: <https://doi.org/10.32347/2076-815x.2022.2>. URL: <http://spd.knuba.edu.ua/article/view/275982/270900>. (дата звернення: 22.06.2025).

Перегуда Є.В., Коваленко А.А. Політика регіонального розвитку в контексті політологічного дослідження. Просторовий розвиток: Науковий збірник. Головн. ред. О. Шкуратов. Київ: КНУБА, 2025. С. 228-239. DOI: 10.32347/2786-7269.2025.12.228-239. (дата звернення: 22.06.2025).

Перегуда Є.В., Семко В.Л. Етнополітичний аспект реформи місцевого самоврядування в Україні. *Просторовий розвиток*, № 8 (2024), С. 573 – 589. DOI: 10.32347/2786-7269.2024.8.573-589. URL: <http://spd.knuba.edu.ua/article/view/316005/306655>. (дата звернення: 22.06.2025).

Пирога І., Пирога М. Роль місцевого самоврядування у відбудові в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. №77. С. 117-123.

Піскоха Н. Цифрова трансформація місцевого самоврядування: визначення поняття та напрямків утворення цифрових громад. *Аспекти публічного управління*. 2021. Том 9, № 6. С. 39-45.

Пйонтко Н. Б. Державно-приватне партнерство в системі інструментів вирівнювання регіонального розвитку. *Наукові праці НДФІ*. 2018. Вип. 1. С. 43-58.

План для Ukraine Facility 2024-2027. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/> (дата звернення: 01.06.2025).

Політична система України: конституційна модель та політичні практики : монографія / кол. авт.: Зеленько Г. І. (кер., наук. ред.) та ін. Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 536 с.

Радіонова Л., Михайлова І. Місто vs держава. *Національні інтереси України*. 2025. №3(8). С. 1179-1189. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-3\(8\)-1179-1189](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-3(8)-1179-1189). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/21354/21328>. (дата звернення: 22.06.2025).

Радущий О. Децентралізація і культурна різноманітність: вплив на збереження та розвиток національних ідентичностей. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2024. Випуск 52. С. 222-228.

Реформа управління публічними інвестиціями: створено гайд для громад. URL: <https://mindev.gov.ua/news/reforma-upravlinnia->

publichnymy-investytsiiamy-stvoreno-posibnyk-dlia-hromad (дата звернення: 23.06.2025).

Рішко С. Вплив повномасштабної російсько-української війни на функціонування локальних політичних режимів Києва, Львова, Одеси та Харкова. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2024. Випуск 56. С. 287-299

Рішко С.І. Децентралізація влади та її значення для розвитку локальних політичних режимів в Україні. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. №46. С. 158-166. DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v046.2024.27>. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/46_2024/29.pdf. (дата звернення: 22.06.2025).

Рішко С. Рамки та підбір параметрів дослідження локальних політичних режимів в Україні. *Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент*. 2022. Т. 11. С. 197–218.

Романова В., Умланд А. Відносини по лінії центр-периферія в Україні: ресурси підвищення стійкості держави. *Політичні дослідження*. 2023. №2(6). С. 103-122.

Романюк С.А. Децентралізація: теорія та практика застосування : монографія. Київ : НАДУ, 2018. 216с.

Руденко Є. «Київ заможний. Заможність розслабляє». Архітектор Антон Герасимович про вплив війни на місто іміста на мозок. 02.08.2024. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2024/08/2/7467637/> (дата звернення: 01.05.2025).

Савчук Д. Передача земель громадам та інші нововведення Закону №1423-IX. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/204672_peredacha-zemel-gromadam-ta-nsh-novovvedennya-zakonu-1423-ix (дата звернення: 01.05.2025).

Серьогін С.М., Шаров Ю.П., Бородін Є.І., Гончарук Н.Т. та ін. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти : монографія. За заг. та наук. ред. С.М. Серьогіна, Ю.П. Шарова. Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2016. 276 с.

Свічинський В. Оцінювання ефективності діяльності місцевих органів виконавчої влади. *Актуал. проблеми держ. упр.* 2021. Т. 3, №84. С. 42-45. URL: <http://uran.oridu.odessa.ua/article/view/246240>.

Скопненко Ю. Столичне місто як об'єкт управління: порівняльно-правовий аспект. *Віче*. 2014. №20. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/4406/> (дата звернення: 01.05.2025).

Скочилася Л. Міський режим Львова у період головування Андрія Садового: методологія Барбари Ферман. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2025. Випуск 60, с. 406–421. DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.60.48>. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/60_2025/50.pdf (дата звернення: 22.08.2025).

Сливчук В. Місцеве самоврядування: сутність поняття, специфіка та характерні ознаки. *Вісник Прикарпатського університету. Серія «Політологія»*. 2024. №17. С. 205-211. DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-17-25>. URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/132/130>. (дата звернення: 22.06.2025).

Стецюк М. Минуле та майбутнє «розумних міст». URL: <https://ecotech.news/technology/668-minule-ta-majbutne-rozumnikh-mist.html> (дата звернення: 01.05.2025).

Стратегічне планування розвитку територіальних громад — шлях України до Європейського Союзу. URL: <http://surl.li/edkho> (дата звернення: 01.05.2025).

Стратегічне планування, розвиток регіонів та місцеве самоврядування у 2024 році: основні досягнення та плани. URL: <https://mtu.gov.ua/news/36250.html> (дата звернення: 23.06.2025).

Стратегія політико-правового розвитку України до 2030 року: науково-аналітична записка / Кол. авт.; за ред. І. О. Кресіної. Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2022. 176 с.

Тарнавський А., Чечетова Н. Оцінка готовності регіональних органів влади до цифрової трансформації регіонів. *Національні інтереси України*. 2025. №2(7). С. 1071-1086. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-2\(7\)-1071-1086](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-2(7)-1071-1086). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/20089/20062>. (дата звернення: 22.06.2025).

Територіальний розвиток і регіональна політика в Україні: Виклики та пріоритети України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України. Наук. редактор В. С. Кравців. Львів, 2018. 157 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»). URL: <http://surl.li/ebslz> (дата звернення: 01.05.2025).

Теоретико-методологічні підходи до вивчення суспільно-політичних інститутів та процесів: колективна монографія / за заг. ред.: Юрія Остапця і Маріана Токаря; [авт. колект.: С. Асланов, І. Вегеш, М. Вегеш, А. Дербак, М. Зан, Г. Зеленько, Н. Кічера, А. Ключкович, М. Колодій, Г. Кумар, М. Лендшел, Ю. Остапець, А. Романюк, М. Токар, К.

Червеняк, М. Шелемба, Мих. Шелемба]; Каф. політ. і держупр.; Ужгород. нац. ун-тет. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2022. 560 с.

Тищенко І. Що таке міський публічний простір. URL: <https://mistosite.org.ua/uk/articles/shcho-take-miskyi-publichnyi-prostir> (дата звернення: 01.05.2025).

Томахів В., Качуровський О. Вплив децентралізації на демократичну трансформацію та національну консолідацію в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2025. Випуск 60, с. 443–451. DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.60.51>. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/60_2025/53.pdf (дата звернення: 22.06.2025).

Третяк Ю. Про еволюцію і законодавство політики згуртованості ЄС з акцентом на програмний період 2021–2027 рр. і майбутнє політики. Інститут громадських ініціатив. 2024. URL: <https://www.csi.org.ua/wp-content/uploads/2024/02/prezentacziya-ks.pdf> (дата звернення: 20.06.2025)

Тульчинська С.О., Тульчинський Р.В. Інституціональні засади становлення нового регіоналізму в Україні. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2018. №15. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.15.2018.135923>. (дата звернення: 22.06.2025).

У Києві презентували оновлену Концепцію реформи децентралізації. URL: <https://mindev.gov.ua/news/u-kyievi-prezentuvaly-onovlenu-kontseptsiiu-reformy-detsentralizatsii> (дата звернення: 23.06.2025).

Узун Ю.В. Територіальна політика в багатоскладових системах як об'єкт теоретико-методологічного аналізу. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2024. №37. С. 151-168. <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2024.37.13>. URL: <https://journals.onu.in.ua/index.php/interpolis/article/view/143/135>.

Україна та Швейцарія підписали Меморандум про співпрацю для розвитку громад. URL: <https://mindev.gov.ua/news/ukraina-ta-shveitsariia-pidpysaly-memorandum-pro-spivpratsiu-dlia-rozvytku-hromad> (дата звернення: 23.06.2025).

Управління сучасним містом: підручник. За ред. В.М.Вакуленка, М.К.Орлатого. К. : НАДУ, 2008. 632 с. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/124039/mod_resource/content/1/pidruchnik_upravlinnia_mistom.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

Упровадження децентралізації публічної влади в Україні: національний і міжнародний аспекти. За заг. ред. М.В.Савчина. Ужгород: ТІМРАНИ, 2015. 216 с.

Усі громади України з 1 січня 2025 року зобов'язані мати Комплексний план просторового розвитку. URL: <https://agroportal.ua/news/ukraine/vidteper-vsi-gromadi-zobov-yazani-mati-kompleksniy-plan-prostorovogo-rozvitku> (дата звернення: 23.06.2025).

Федорів О. Домовляння і регуляція: як суспільний устрій впливає на міські політики. *Місто-сайт*. 2022. URL: <https://mistosite.org.ua/articles/domovliannia-i-rehuliatsiia-yak-suspilnyi-ustrii-vplyvaie-na-miski-polityku> (дата звернення: 22.06.2025).

Федорів П. Капіталізм, неолібералізм та міста. URL: <https://mistosite.org.ua/uk/articles/kapitalizm-neoliberalizm-i-mista> (дата звернення: 01.05.2025).

Фокус реформи децентралізації в Україні — підвищення стандартів прозорості, захищеності та підзвітності місцевого самоврядування. 17.02.2023. URL: <https://mtu.gov.ua/news/34047.html> (дата звернення: 01.05.2025).

Хорішко Л. Особливості реалізації міського порядку денного ЄС у контексті цифрового переходу. *Національні інтереси України*. 2025. №1(6). С. 648-655. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-1\(6\)-648-655](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-1(6)-648-655). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/18582/18616>.

Хорошилов О.Ю. Постколоніальні трансформації в Україні: естетичний дискурс міських просторів. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2024. №38. С. 171-179. <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2024.38.13>. URL: <https://journals.onu.in.ua/index.php/interpolis/article/view/197/186>. (дата звернення: 22.06.2025).

Цимбалюк В. Перспективи розвитку місцевого самоврядування в Україні у контексті наслідків російської військової агресії та завдань євроінтеграції. *Національні інтереси України*. 2025. №4(9). С. 485-495. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-4\(9\)-485-495](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-4(9)-485-495). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/22459/22429>. (дата звернення: 22.06.2025).

Цифрові інструменти відновлення: як Геоінформаційна система сприятиме регіональному розвитку. 28.07.2023. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/tsyfrovi-instrumenty-vidnovlennia-iak-heoinformatsiina-systema-spryiatyme-rehionalnomu-rozvytku> (дата звернення: 01.05.2025).

Цифрові інструменти народовладдя: коли українці голосуватимуть за фінансування проєктів відновлення. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/tsifrovi-instrumenti-narodovladdya-koli-ukrayintsi-1719841434.html> (дата звернення: 28.06.2024).

Цифровізація громад: які результати діджитал-проєктів у регіонах. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/tsyfrovizatsiia-hromad-iaki-rezultaty-didzhytal-proektiv-u-rehionakh> (дата звернення: 08.01.2024).

Чикаренко І., Маматова Т. Розширення предметної сфери муніципального менеджменту. *Аспекти публічного управління*. 2019. Т. 7, №1-2. С. 43-52.

Чикаренко І.А., Чикаренко О.О., Ушакова А.С. Досвід стратегічного управління розвитком об'єднаних територіальних громад. *Аспекти публічного управління*. 2018. Т. 6, №10. С. 54-61.

Чукот С. А., Дмитренко В. І. Смарт-сіті чи електронне місто: сучасні підходи до розуміння впровадження е-урядування на місцевому рівні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 13. С. 89-93.

Шаров Ю.П. Стратегічне планування в муніципальному менеджменті: концептуальні аспекти. К. : Вид-во УАДУ, 2001. 302 с.

Шаров Ю.П., Безуглий Д.Г. Типологія проєктів місцевого самоврядування та її використання для методичної підтримки обґрунтування проєктів. *Аспекти публічного управління*. 2016. Т. 4, №6-7. С. 95-102.

Швидюк С. Роль місцевого самоврядування в підвищенні стійкості громад України в умовах війни. ЄС-Східне партнерство в умовах геополітичних змін і безпекових викликів: можливості та нові формати співпраці. (Київ, 2024). Київ : Українська Асоціація Викладачів і Дослідників Європейської Інтеграції, 2024. С. 160–168. URI: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/11105>. (дата звернення: 22.06.2025).

Шевченко О. В., Романова В. В., Жаліло Я. А. та ін. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні : наук. доп. За наук. ред. Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2020. 153 с.

Шкуров Є.В. Місто в процесах розбудови і соціальних змін у західній соціології другої половини XX століття. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. Випуск 4(64). 2024. DOI

[https://doi.org/10.20535/2308-5053.2024.4\(64\).322698](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2024.4(64).322698) (дата звернення: 23.06.2025).

Щебетун І., Михайліна Т. Сучасний муніципальний менеджмент: нормативні засади та оцінка ефективності (на прикладі м. Вінниця). *Наук. вісн. Міжнар. гуманіт. ун-ту. Серія: Юриспруденція*. 2022. №57. С. 48-53. URL: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc57/11.pdf>. (дата звернення: 22.06.2025).

Янішевський С. Теорія міських політичних режимів: засади та можливості застосування щодо вітчизняних локальних політій. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2016. Вип. 5–6(85–86). С. 99–111.

Ahmad, E. & Brosio, G. (2009). Does Decentralisation Enhance Service Delivery and Poverty Reduction?. Chapter 1 in *Does Decentralisation Enhance Service Delivery and Poverty Reduction?* Cheltenham: Edward Elgar Publishing, Cheltenham. URL: <http://surl.li/mkbbkf> (Date of access 01.05.2025).

Anderson B. *The City in Transgression. Human Mobility and Resistance in the 21st Century*. Routledge, 2020. 230 p.

Brenner N. *New Urban Spaces. Urban Theory and the Scale Question*. Oxford University Press, 2019. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/123633/mod_resource/content/1/miska_kritichna_teoriia.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

Brinkerhoff, D. W., & Johnson, R. W. (2009). Decentralized local governance in fragile states: Learning from Iraq. *International Review of Administrative Sciences*, 75(4), 585-607. URL: <http://surl.li/mkbbkk> (Date of access 01.05.2025).

Brown, A. (2013). Municipal Partnerships for Prosperity: Empowering the Working Poor. Chapter 8 in Sansom, G., & McKinlay, P. (eds.) *New Century Local Government: Commonwealth Perspectives*. London: Commonwealth Secretariat. <http://surl.li/mkbbks> <http://surl.li/mkbbko> (Date of access 01.05.2025).

Decentralization. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/decentralization> (date of application: 17.06.2025)

European Commission. (2012). *Thematic global evaluation of European Commission Support to Decentralisation Processes. Final Report*. Brussels: EuropeAid. URL: <http://surl.li/mkbbks> (Date of access 01.05.2025).

Fredriksen, K. (2013). *Decentralisation and Economic Growth - Part 3: Decentralisation, Infrastructure Investment and Educational Performance*.

OECD Working Papers on Fiscal Federalism 16. Paris: OECD Publishing. <http://surl.li/mkblb> (Date of access 01.05.2025).

Jackson, P. & Scott, Z. (2007). *Local Government in Post-Conflict Environments*. Report to UNDP. Birmingham: University of Birmingham. URL: <http://surl.li/mkblg> (Date of access 01.05.2025).

Kaplan D.H. Territorial Identities and Geographic Scale. URL: <http://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=3115> (дата звернення: 01.05.2025).

Krawchenko T. Ukraine's decentralisation reforms and the path to reconstruction, recovery and European integration. *LSE Public Policy Review*, 2023, 3(1), 2–6. <https://doi.org/10.31389/lseppr.87> (дата звернення: 22.06.2025).

Kuchuran A. Civic Activists as the Actor of the Local Political Regime in Ukraine. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/123647/mod_resource/content/1/kuchuran_activists_local_regimes.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

Kyed, H. M. & Engberg-Pedersen, L. (2008). *Local Governance in Fragile States*. DIIS Policy Brief. Copenhagen: Danish Institute of International Studies (DIIS). URL: <http://surl.li/mkblj> (Date of access 01.05.2025).

Schultze-Kraft, M., & Morina, E. (2014). Decentralisation and Accountability in War-to-Peace Transitions: The Case of Kosovo. *IDS Bulletin*, 45(5), 92-104. URL: <http://surl.li/mkbln> (Date of access 01.05.2025).

Smoke, P., Loffler, G. & Bosi, G. (2013). *The Role of Decentralisation/Devolution in Improving Development Outcomes at the Local Level: Review of the Literature and Selected Cases*. New York: Local Development International LLC. URL: <http://surl.li/mkblo> (Date of access 01.05.2025).

Sujit Choudhry, I. Michael Heyman, Richard Stacey. *Decentralization in Unitary States*. Center for Constitutional Transitions, International Institute for Democracy and Electoral Assistance and the United Nations Development Project. 2014. 140 p.

UNDESA. (2010). *Engaging Citizens in Postconflict Reconstruction: Decentralization for Participatory Governance*. Chapter V in *Reconstructing Public Administration after Conflict: Challenges, Practices and Lessons Learned*. New York: United Nations Department of Economic and Social Affairs. URL: <http://surl.li/mkblq> (Date of access 01.05.2025).

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Освітній сайт Київського національного університету будівництва і архітектури. URL: <http://org2.knuba.edu.ua>. (дата звернення: 22.06.2025).

Комітет Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування. URL: <http://komsamovr.rada.gov.ua/>. (дата звернення: 22.06.2025).

Розділ «Регіональна політика» на Єдиному веб-порталі органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/regionalna-politika>. (дата звернення: 22.06.2025).

Державний фонд регіонального розвитку. URL: <https://dfrr.minregion.gov.ua/>. (дата звернення: 22.06.2025).

Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. URL: ipien.gov.ua. (дата звернення: 22.06.2025).

Науковий журнал «Регіональна економіка». URL: <http://re.gov.ua/>. (дата звернення: 22.06.2025).

Навчальне видання

ПОЛІТИКА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА МУНІЦИПАЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Методичні рекомендації
з підготовки до семінарських занять, виконання індивідуальних завдань
та самостійної роботи для студентів спеціальності С2 «Політологія»
спеціальності «Політологія»

Укладачі:

МІСЕРЖИ Світлана Дмитрівна
ПЕРЕГУДА Євген Вікторович

Підписано до друку 28.11.2025 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Зам. № 45-381
Умов.-друк. арк. 3,2. Обл.-вид. арк. 3,5.
Тираж 30 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В. Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію В02 № 924434 від 11.12.2006 р.
м. Тернопіль, бульвар Просвіти, 6/4. тел. 097 299 38 99.
E-mail: tooums@ukr.net

Віддруковано ФО-П Шпак В. Б.
E-mail: tooums@ukr.net

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 7599 від 10.02.2022 р.*